

Opvoeding

Gezinnen in Vlaanderen over opvoedingsbeleving, opvoedingsvragen en -zorgen en het gebruik van opvoedingsondersteuning.

Auteurs: Diederik Vancoppenolle (Agentschap Opgroeien), Geraldine Dupont (Agentschap Opgroeien) & Kristien Nys (Odisee-hogeschool, Kenniscentrum Gezinswetenschappen)

1 INLEIDING

Kinderen grootbrengen en opvoeden is een dagelijkse en belangrijke taak voor gezinnen. Het staat niet los van andere opdrachten en domeinen waarmee ouders geconfronteerd worden (bv. partnerrelatie, arbeid, opvang, huisvesting enz.). Daarenboven kunnen zich doorheen de opvoeding, verschillende transitieën aandienen. Denk aan leeftijdsgebonden transitieën zoals de overgang naar de opvang of school en transitieën in de gezinssamenstelling en -relaties (bv. geboorte broer of zus, komst van een pleeg-, adoptie- of stiefkind, scheiding van de ouders). Gravensteijn en Ketner (2016, p. 22) stellen dat ouders *'veel ballen in de lucht te houden hebben'*. Wat betekent dat voor ouders?

Uit onderzoek blijkt dat het merendeel van de ouders tevreden is over de opvoeding, aangeeft dat ze de opvoeding als verrijkend ervaren, dat ze goed in staat zijn om voor de kinderen te zorgen en over voldoende vaardigheden of kennis beschikken (o.a. De Clercq & De Block, 2018; Lecoyer, Oizaz, Nys, Van Crombrugge & Emmery, in druk; Vancoppenolle & Dupont, 2018; Van Leeuwen, Rousseau, Desoete & Hoppenbrouwers, 2015). Tegelijkertijd blijken opvoedingsvragen en -zorgen van alle tijden te zijn en zijn er behoorlijk wat ouders die de opvoeding als belastend of uitputtend ervaren, die zich op sociaal, persoonlijk of relationeel vlak beperkt voelen en daarin ondersteund willen worden (Dierckx et al., 2014; Schrooyen, 2021; Vancoppenolle & Dupont, 2018; Vandewaerde, Fagardo, Nys, & Emmery, 2019).

Omdat opvoeden zo belangrijk is, is het nuttig dat de overheid via onderzoek zoals de gezinsenquête een vinger aan de pols houdt over hoe het opvoeden ervaren wordt door gezinnen. Door ouders ook 'te horen'

over hun mogelijke ondersteuningswensen kan ondersteuning daar (verder) inhoudelijk en organisatorisch op afgestemd worden.

In dit rapport brengen we eerst in kaart hoe ouders/opvoedingsverantwoordelijken [het opvoeden beleven en beoordelen](#). Ten tweede bekijken we in welke mate gezinnen [zich vragen stellen of zorgen maken](#) over de opvoeding en verkennen we over welke aspecten ze zich het meest vragen stellen. Ten slotte schetsen we of en in welke mate ouders actief zijn op [sociale media](#) over opvoeden en of ze [professionals raadplegen](#) voor advies over opvoeding. We geven daarbij aan welk aanbod ze gebruiken en hoe ze het ervaren hebben. Voor ouders die geen ondersteuning door professionals gebruiken geven we aan wat daar de redenen voor zijn.

We gaan voor elk van deze aspecten na of er zich significante verschillen voordoen tussen groepen gezinnen: we vergelijken de antwoorden van mannen (vaders) met vrouwen (moeders), vergelijken de scores naar herkomst, per gezinstype en gezinsomvang, per opleidingsniveau en per leeftijdsklasse van het jongste en oudste kind in het gezin.

Algemene bemerkingen bij de gebruikte data

De resultaten in dit rapport zijn gebaseerd op de antwoorden van **3.323 ouders in Vlaanderen**. Meer informatie over de onderzoeksopzet en het profiel van de deelnemende gezinnen is respectievelijk te vinden in het methodologische rapport (Audenaert, 2022a) en het rapport 'Wie nam deel?' (Audenaert, 2022b). De percentages zijn gewogen zodat ze representatief zijn voor de populatie gezinnen in het Vlaamse Gewest met minstens één kind jonger dan 25 jaar, zoals gekend in het Rijksregister. De weging gebeurde voor de kenmerken geslacht, leeftijd, gezinstype en herkomst. Anders dan in de vorige editie van de gezinsenquête hebben we ook gezinnen bevroegd wiens kind(eren) niet langer officieel inwoont. Op deze manier konden we gescheiden ouders wiens kind(eren) officieel bij de ex-partner is/zijn gedomicilieerd, beter insluiten in de gezinsenquête.

Betekenisvolle verbanden tussen twee kenmerken worden in dit rapport getoetst aan de hand van de *Pearson Chi-kwadraattoets*. Indien de gebruikte toets hiervan afwijkt, wordt dit telkens duidelijk weergegeven. Het niveau van significantie wordt weergegeven met * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; en *** $p < 0,001$ of n.s. (niet significant). De vergelijking tussen groepen gezinnen gebeurde in dit rapport in eerste instantie biviaat, waarbij niet gecontroleerd werd voor intermediaire variabelen en schijnverbanden. Na beschrijving van de bivariate analyses geven we wel telkens weer welke verschillen ook bevestigd werden door verkennende multivariate analyses¹.

2 Hoe beleven ouders opvoeden en hoe tevreden zijn ze over het verloop van de opvoeding?

In de vragenlijst werd de opvoedingsbeleving op drie manieren bevroegd: aan de hand van enkele items uit het POPI-instrument² van Lawson, aan de hand van vier items over opvoedingsbelasting die ook gebruikt werden in een Nederlandse studie en aan de hand van een vraag over de tevredenheid over het

¹ Deze multivariate analyses werden uitgevoerd met het oog op het detecteren van frappante schijnverbanden en zijn niet opgenomen in dit rapport, maar kunnen worden opgevraagd bij de auteurs.

² De Perceptions of Parenting Inventory (POPI) van Lawson (2004) is één van de instrumenten die ontwikkeld werden om de opvoedingsbeleving te meten.

verloop van de opvoeding. We bespreken de antwoorden op elk van deze vragen in afzonderlijke paragrafen.

Waar mogelijk en zinvol voegen we daaraan bevindingen toe uit de kwalitatieve analyse van de open vraag 'Welke zaken had u liever anders gezien in de opvoeding van uw kind(eren)? Waarom?' In punt 0 geven we een totaaloverzicht van de antwoorden op die vraag.

2.1 OPVOEDINGSBELEVING

2.1.1 Meetinstrument

De term opvoedingsbeleving verwijst naar de emotionele en cognitieve processen, die samengaan met het opvoedingsproces. Het gaat dus om de gedachten en gevoelens die ouders beleven bij het opvoeden. De **Perceptions of Parenting Inventory (POPI)** bevat 6 inhoudelijke domeinen: 'Verrijking', 'Steun', 'Continuïteit', 'Isolatie', 'Toewijding' en 'Instrumentele kost'. Elk domein wordt gemeten aan de hand van meerdere items en elk item wordt gescoord op een zespuntenschaal, gaande van 'helemaal niet mee eens' tot 'helemaal mee eens'.

Net zoals in de eerste gezinsenquête worden in de enquête van 2021 enkel de items uit de subschalen verrijking, isolatie en instrumentele kost van het originele instrument opgenomen³, worden er slechts vier van de acht items van de subschaal verrijking opgenomen, wordt de opvoedingsbeleving in het algemeen bevraagd (niet specifiek voor een kind van bepaalde leeftijd) en hanteren we een vijfpuntenschaal waarbij 1 staat voor 'helemaal mee eens' en 5 voor 'helemaal niet mee eens'.

We presenteren hierna zowel de itemscores, als de berekende subschaalscores. Onbeantwoorde items bleven blanco (geen imputatie van geldige waarden). Per respondent worden de subschaalscores berekend aan de hand van de gemiddelde score op de onderliggende items. Om de interpretatie te vergemakkelijken werden de scores van de drie schalen gespiegeld. Een hogere score staat voor opvoeden meer als verrijkend ervaren, meer isolatie en instrumentele kost ervaren.

Een confirmatorische factoranalyse bevestigt een model met drie onderliggende componenten. De interne consistentie van de subschalen verrijking en isolatie is voldoende hoog⁴, die van instrumentele kost ligt iets lager wat ook blijkt uit het feit dat al de items van de subschaal Instrumentele kost niet homogeen aan één component toegewezen worden.⁵

Verschillen tussen groepen gezinnen worden bekeken op het niveau van de subschalen en niet op niveau van de items. We gebruiken in deze rapportering de benaming van de subschalen van de vragenlijstontwerpers. We merken op dat deze labels tot een verkeerde (eezijdige) interpretatie kunnen leiden. Isolatie bv. wordt vooral bevraagd aan de hand van items die peilen naar de impact van kinderen op de tijdsbesteding van ouders. Kinderen kunnen ook een bron zijn van verbondenheid met andere ouders of kunnen het leggen van contacten met anderen faciliteren. Naar deze mogelijke positieve facetten werd in deze subschaal echter niet gepeild.

³ Tabel 2 geeft weer welke items tot welke subschaal behoren.

⁴ Cronbachs Alpha voor verrijking = 0,87, voor isolatie = 0,79 voor instrumentele kost = 0,65.

⁵ De items uit de subschaal isolatie laden allen sterk op component 1, de items uit de subschaal verrijking laden allen sterk op component 2, maar de items uit instrumentele kost laden in wisselende mate sterk op component 3. Meer nog, de items die peilen naar de emotionele en fysieke uitputting lijken beter aan te sluiten bij component 1 waarop de items rond isolatie het sterkst laden.

2.1.2 Bespreking algemene scores opvoedingsbeleving

In tabel 1 rapporteren we gemiddelden (M), standaarddeviaties (SD), de minimum- en maximumwaarden (Min. en Max.) en de percentielscores (PC) voor de opgenomen subschalen.

Op basis van de schaalcores concluderen we dat de opvoeding en de zorg voor hun kind(eren) zeer veel ouders een positief gevoel van verrijking biedt. Een aanzienlijk deel van de ouders scoort evenwel hoog op instrumentele kost en een beperkter deel van de ouders ondervindt een duidelijke impact op zijn/haar relationeel en sociaal leven (zie tabel 1). We zien dit ook weerspiegeld in de gemiddelde scores van de subschalen: 4,4 voor Verrijking, 3,0 voor Instrumentele kost en 2,5 voor Isolatie.

Tabel 1. Scores opvoedingsbeleving (POPI) op subschaalniveau

	n items	α	M	SD	Min	Max	PC25	PC75	PC90
Verrijking	4	0,869	4,4	0,57	1	5	4,0	5,0	5,0
Isolatie	4	0,786	2,5	0,9	1	5	1,8	3,0	3,8
Instrumentele kost	4	0,653	3,0	0,78	1	5	2,5	3,5	4,0

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

Op itemniveau (zie tabel 2) vinden we op vlak van *verrijking* eerder beperkte verschillen tussen de items⁶. Voor de kinderen zorgen maakt quasi alle ouders gelukkig en trots en de meeste ouders vinden opvoeden verrijkend en plezierig. Verschillende ouders hebben de invulruimte bij de vraag over wat ze liever anders hadden gezien benut om hun positieve ervaring, fierheid enz. mee te geven. Enkele citaten:

Alles naar wens. Tevreden en fier op de kinderen.

Eigenlijk heb ik en mijn wijlen echtgenoot het mooi en vooral goed gedaan! We leerden deze kids sportief door het leven te stappen met wat verantwoordelijkheidsgevoel en humor. ...

Ik ben blij met de kinderen die ik heb. Hun 'zijn' is intens, maar de uitdaging om hen op de juiste weg te brengen (met nodige ondersteuning ...) doet mij leven.

De subschaal *isolatie* kent wel een grotere spreiding qua itemscores. Eén op de drie respondenten (33,5%) beaamt dat ze door de kinderen minder tijd hebben om te doen wat ze graag doen. Iets meer dan één op de vijf respondenten (21,3%) geeft aan dat de kinderen de tijd die ze hebben met de partner beperken en evenveel respondenten stellen dat het opvoeden voor spanningen in de relatie zorgt. 14,6% stelt dat het zorgen voor de kinderen de tijd met vrienden in de weg staat.

We zien illustraties van deze zaken in de antwoorden op de vraag naar wat ouders liever anders hadden gezien. Ruim 120 ouders hadden de aanpak en de rol van de andere oudere in de opvoeding liever anders gezien. Ze wensen een meer gelijke opvoedingsaanpak (n = 71) en/of een grotere bijdrage van de andere ouder in de opvoeding (n = 53).

Ik had liever minder afkeuring van partner bij sommige beslissingen die ik neem.

Ik had liever eensgezindheid met mijn echtgenote. Ik ben streng voor mijn kinderen en dat aanvaardt zij niet gemakkelijk.

Ik had liever dat mijn partner minder streng was en minder perfectionistisch. Een kind moet een kind zijn. Altijd een ordelijk en proper huis hebben zonder lawaai bestaat niet.

⁶ In tabel 2 worden de antwoordcategorieën voor alle items gespiegeld in vergelijking met de vragenlijst om de interpretatie te vergemakkelijken. Een hogere score duidt dan op het meer eens zijn dat opvoeden verrijkend is, isolatie tot gevolg heeft en een kost heeft.

Meer tijd voor vrienden wordt ook vermeld, maar minder frequent (minder dan tien ouders). Sommige van deze ouders leggen de link naar de beperkende COVID-19-maatregelen of andere contextfactoren (bv. verbouwingen). Ze schrijven het gebrek aan contact met vrienden met andere woorden niet exclusief toe aan de zorg voor de kinderen.

De vraag naar meer tijd voor zichzelf komt ook naar voren, zij het beperkt (minder dan tien ouders) bv. in het volgende citaat: *'Ik had liever meer tijd besteed aan mezelf, ik heb mij steeds weggecijferd, alles ging naar de kinderen'*.

Tabel 2. Itemscores opvoedingsbeleving (POPI-subschalen)(rijpercentages)

	<i>n</i>	helemaal niet mee eens	niet mee eens	noch eens, noch oneens	mee eens	helemaal mee eens
Verrijking						
Zorgen voor mijn kind(eren) maakt me gelukkig	3.254	0,3	0,8	5,8	38,7	54,5
Mijn kind(eren) opvoeden is verrijkend	3.225	0,2	0,8	5,6	42,8	50,5
Zorgen voor mijn kind(eren) is plezierig	3.236	0,2	1,1	10,7	45,0	43,0
Mijn kind(eren) opvoeden maakt me trots	3.230	0,1	0,6	5,2	34,3	59,8
Isolatie						
Zorgen voor mijn kind(eren) staat de tijd die ik wil doorbrengen met mijn partner in de weg	2.829 ⁷	21,4	34,2	23,2	16,7	4,6
Zorgen voor mijn kind(eren) staat de tijd die ik wil doorbrengen met mijn vrienden in de weg	3.223	27,8	37,9	19,7	12,1	2,5
Ik heb minder tijd om te doen wat ik graag doe	3.232	16,8	27,2	22,4	28,3	5,2
Het opvoeden zorgt voor spanningen in de relatie met mijn partner	2.833	24,9	31,9	22,0	18,0	3,3
Instrumentele kost						
Mijn kind(eren) grootbrengen kost veel geld	3.237	2,9	8,7	19,4	43,5	25,6
Ik maak me zorgen over de toekomst van mijn kind(eren)	3.229	8,8	19,5	21,7	36,0	14,0
Mijn kind(eren) opvoeden is emotioneel uitputtend	3.224	18,1	31,6	25,0	20,5	4,7
Zorgen voor mijn kind(eren) put me lichamelijk uit	3.220	22,2	36,1	22,0	16,3	3,4

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

⁷ De subschaal isolatie bevat twee items die niet relevant zijn voor ouders zonder partner. Heel wat respondenten kruisten dan ook niet van toepassing aan. De antwoorden van deze respondenten werden niet meegeteld voor deze items en bij de berekening van de schaalscores hielden we rekening met deze 'missing values'.

De subschaal *instrumentele kost* bleek qua interne consistentie het minst goed te scoren en dat is ook zichtbaar wanneer we de itemscores overlopen. Meer dan twee op de drie ouders (69,1%) geven aan dat kinderen grootbrengen veel geld kost. 25,6% kan zich zelfs helemaal vinden in de uitspraak dat kinderen grootbrengen veel geld kost. De helft van de respondenten maakt zich zorgen over de toekomst van de kinderen. Daar tegenover staat dat bijna zes op de tien respondenten (58,3%) stellen dat opvoeden (helemaal) niet fysiek uitputtend is en dat iets minder dan de helft (49,7%) (helemaal) geen emotionele belasting ervaart. Dat neemt niet weg dat 19,7% wel degelijk lichamelijke uitputting ervaart en 25,2% emotionele belasting.

Ook in de open vraag naar zaken die ouders liever anders hadden gezien, verwijst een beperkte groep ouders (n = 30) naar de ervaren emotionele en de fysieke belasting. Meer concreet hadden ze de opvoeding minder vermoeiend, slopend, uitputtend, druk, zwaar of uitdagend gezien, willen ze meer rust, minder chaos, minder zorgen, stress, sociale of maatschappelijke druk of betreuren ze de grote lichamelijke en emotionele investering.

Dat kinderen grootbrengen veel geld kost, komt in deze open vraag niet in die bewoording naar voren. Het is niet uit te maken of de verwijzingen naar de 'ervaren beperkte financiële mogelijkheden' (n = 53) specifiek aan het grootbrengen van kinderen gerelateerd zijn. Verschillende ouders verwijzen naar de levensduurte in het algemeen, naar de noodzaak om voltijds (al dan niet met twee ouders) te moeten werken.

Over de ware toedracht van de zorgen over de toekomst van hun kind(eren) (bv. emotioneel, financieel, gezondheid, zorgen over de samenleving), kunnen we op basis van de antwoorden op de open vraag geen uitsluitsel geven. Het aantal expliciete verwijzingen naar het toekomstperspectief is beperkt (zes ouders). Het ligt voor de hand dat gezondheidsproblemen (bij kind of ouder), leer- of ontwikkelingsproblemen enz. het toekomstperspectief kunnen hypothekeren. 66 ouders verwijzen in hun antwoord over wat ze anders hadden willen zien, naar de (fysieke of mentale) gezondheid van hun kind(eren), 20 naar hun eigen gezondheid. Ook financiële beperkingen (cf. supra), uitdagingen uit de bredere gezinscontext (bv. onzeker verblijfstatuut) en ongunstige leefomstandigheden (o.a. onveilige, ongezonde leefomgeving) zijn zaken die ze liever anders hadden gezien en die mee bepalend kunnen zijn voor het toekomstperspectief. Een paar illustrerende citaten:

Ik had liever dat hij zich kon ontplooien zoals wij dat konden en zich niet moest troosten met vooruitzichten.

De handicap van mijn jongste zoon slurpt veel tijd op en geeft onzekerheid over zijn toekomst.

Ik had liever dat er meer gelijkheid zou zijn in de maatschappij en minder (liefst geen) discriminatie en racisme.

2.1.3 Verschillen in opvoedingsbeleving naar achtergrondkenmerken

In deze paragraaf gaan we na of er zich verschillen voordoen in opvoedingsbeleving naar achtergrondkenmerken van respondenten. We berekenen per subschaal en per groep het gemiddelde en nemen dat op in tabel 3. Daarnaast vergelijken we de verdeling van de scores van de groepen gezinnen aan de hand van een Mann-Whitney-U test of een Kruskal-Wallis test (bij meer dan twee groepen gezinnen). Wanneer er zich een bivariaat statistisch significant verschil voordoet, wordt dit aangegeven met een *. Hoewel de verschillen tussen de gemiddelde schaalscores soms klein zijn, zijn er wel degelijk statistisch significante verschillen in de verdeling van de scores tussen sommige groepen gezinnen. Niet al deze verschillen blijven echter overeind na verkennende multivariate variantieanalyse, bv. omdat de variabele samenhangt met een andere variabele. We geven hierna in de tekst weer wanneer het mogelijk om een dergelijk schijnverband gaat.

De verschillen op vlak van verrijking en instrumentele kost lijken er op te wijzen dat vaders de opvoeding iets anders beleven dan moeders. Enerzijds vinden moeders de opvoeding meer verrijkend dan vaders, anderzijds vinden ze meer dan vaders dat opvoeding gepaard gaat met een instrumentele kost. Op vlak van isolatie stellen we geen significante verschillen vast.

Respondenten met een niet-EU⁺-herkomst ervaren opvoeding meer als verrijkend dan respondenten met een Belgische en EU⁺-herkomst. Het verschil qua instrumentele kost wordt niet bevestigd door de multivariate analyse hetgeen er op wijst dat andere factoren dan herkomst aan de basis liggen van dit verschil, bv. gezinnen met een niet-EU⁺-herkomst zijn gemiddeld genomen jonger en hebben meer kinderen (Audenaert, 2022b) hetgeen de hogere score qua verrijking zou kunnen verklaren.

Respondenten met een lager opleidingsniveau beleven de opvoeding als meer verrijkend dan hoger geschoolden. Respondenten die minstens hoger onderwijs volgden kennen een hogere score qua isolatie. Een sluitende verklaring is op basis van de gegeven antwoorden niet te geven.

Wanneer we de opvoedingsbeleving van respondenten uit verschillende gezinstypes vergelijken zien we bij de bivariate toetsing verschillen voor elk van de drie schalen, maar de multivariate analyse bevestigt enkel het verschil voor Isolatie en vooral voor instrumentele kost. Alleenstaande ouders vermelden gemiddeld – niet onverwacht – een iets grotere instrumentele kost dan koppels.

Qua gezinsgrootte zien we twee relevante zaken. Vooreerst zien we voor de subschalen Verrijking en Isolatie dat gezinnen die geen kinderen meer tot het gezin rekenen⁸ lager scores dan gezinnen met kinderen. Ze hebben meer tijd voor zichzelf, hun partner en vrienden, maar beleven hun gezin wel als minder verrijkend dan de gezinnen met kinderen. Daarnaast zien we dat de scores van gezinnen met kinderen lijken te fluctueren naargelang het aantal kinderen dat men heeft. Gezinnen met twee of drie kinderen, ervaren de opvoeding meer geïsoleerd en meer kostelijk dan gezinnen met één kind. Gezinnen met vier kinderen of meer kennen voor isolatie en instrumentele kost misschien ietwat verwonderlijk geen hogere scores dan gezinnen met drie kinderen. Tot slot bespreken we de opvoedingsbeleving bij ouders naargelang de leeftijd van hun jongste/oudste kind. Op een schaal van 1 tot 5 liggen de scores van respondenten met oudere kinderen gemiddeld genomen iets lager dan die van respondenten met jongere kinderen. Deze tendens doet zich vooral bij de subschaal isolatie voor. Dat betekent enerzijds dat het trots en gelukkig zijn zich het sterkst voordoet bij zeer jonge kinderen⁹, maar impliceert ook dat gezinnen waar (nog) een jong kind aanwezig is het opvoeden meer geïsoleerd beleven. Dit is logisch omdat de tijd die ouders aan de zorg aan en het toezicht op jonge kinderen moeten besteden doorgaans veel groter is dan aan die van oudere kinderen. Dat maakt dat er bij oudere kinderen meer tijd overschiet voor de persoon zelf en zijn sociale relaties waardoor op zijn beurt de opvoeding als minder uitputtend wordt ervaren.

⁸ Voor meer informatie over deze variabelen verwijzen we naar het rapport ‘De samenstelling van het gezin’ (Audenaert, 2022c).

⁹ We zien die ‘tevredenheid’ ook naar voren komen in de vraag naar zaken die ouders liever anders hadden gezien in de opvoeding. Ouders die niets anders hadden willen zien en daarvoor redenen opgeven, verwijzen onder meer naar de ‘jonge leeftijd van hun kind(eren)’: *‘Momenteel nog te vroeg, mijn dochter is nog een baby’*.

Tabel 3. Subschaalscores POPI naar achtergrondkenmerken (gemiddelden)

	Verrijking	Isolatie	Instrumentele kost	n
Totaal	4,43	2,47	3,03	
Geslacht	**	n.s.	***	
mannen	4,39	2,47	2,94	1.219
vrouwen	4,46	2,47	3,11	2.041
Herkomst	***	n.s.	*	
België	4,38	2,49	3,03	2.617
EU+	4,43	2,36	2,96	288
niet-EU+	4,63	2,46	3,09	355
Diploma	***	***	n.s.	
lager secundair onderwijs	4,56	2,33	3,10	399
hoger secundair onderwijs	4,43	2,33	3,03	868
hoger onderwijs of universiteit	4,39	2,57	3,02	1.878
Gezinstype	***	***	*	
gehuwd koppel	4,43	2,51	3,01	1.812
ongehuwd koppel	4,38	2,59	3,01	716
alleenstaande ouder	4,45	2,25	3,11	650
Gezinsgrootte	***	***	***	
geen kinderen (meer)	4,21	2,28	3,03	88
1 kind	4,49	2,39	2,95	963
2 kinderen	4,42	2,51	3,05	1.447
3 kinderen	4,38	2,55	3,16	500
4 of meer kinderen	4,46	2,47	3,10	157
Leeftijd jongste kind (tot 25 jaar)	***	***	**	
0 - 2 jaar	4,52	2,84	3,06	520
3 - 5 jaar	4,41	2,67	3,08	354
6 - 11 jaar	4,40	2,58	3,09	723
12 - 17 jaar	4,39	2,28	3,01	703
18 - 24 jaar	4,46	2,14	2,94	653
Leeftijd oudste kind (tot 25 jaar)	***	***	n.s.	
0 - 2 jaar	4,56	2,80	2,99	248
3 - 5 jaar	4,43	2,85	3,05	291
6 - 11 jaar	4,43	2,66	3,07	647
12 - 17 jaar	4,38	2,40	3,06	734
18 - 24 jaar	4,46	2,22	3,00	861

Significantieniveau: Mann-Whitney U/Kruskal-Wallis Test voor verschillen tussen groepen gezinnen: * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001 en n.s. niet significant (bivariate analyse). We nemen de aantallen waarop de gemiddelde scores zijn berekend op zoals gekend voor de subschaal Verrijking. Deze aantallen verschillen licht bij de subschalen Isolatie en Instrumentele kost.

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

2.2 OPVOEDINGSBELASTING

2.2.1 Meetinstrument

Om te peilen naar de ervaringen van ouders over opvoeding en opvoedingsbelasting maakten we in de gezinsenquête gebruik van een vraagstelling uit het Gezinsrapport 'Opvoeding in Nederland' van Buckx en de Roos (2011). De schaal 'opvoedingsbelasting'¹⁰ wordt gemeten door vier items op een vijfpuntenschaal, waarbij 1 stond voor 'helemaal mee eens' en 5 voor 'helemaal niet mee eens'. We presenteren hierna zowel de itemscores in tabel 5, als de gemiddelde schaalscore in tabel 4. De antwoordmogelijkheden werden voor drie items gespiegeld (cursief gedrukte items in tabel 5), zodat een hoge score op het item wijst op meer opvoedingsbelasting. Een confirmatorische factoranalyse bevestigde een model met één onderliggende component. Cronbachs α , een maat voor de interne consistentie, is met 0,74 voldoende hoog. In tabel 4 rapporteren we naast het gemiddelde (M) en Cronbachs α ook standaarddeviaties (SD), minimum- en maximumwaarden (Min. en Max.) en percentielscores (Pc) voor deze schaal.

Tabel 4. Scores opvoedingsbelasting op schaalniveau

Schaal	n items	α	Min.	Max.	M	SD	PC25	PC75
Opvoedingsbelasting	4	0,74	1,00	5,00	2,27	0,75	1,75	2,75

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

2.2.2 Bespreking scores opvoedingsbelasting

Gemiddeld (2,27 op 5) ervaren gezinnen de opvoeding niet echt als belastend. Een kwart van gezinnen heeft een schaalscore van minstens 2,75. Slechts 1% van de respondenten heeft een schaalscore van minstens 4, wat er op wijst dat heel weinig gezinnen opvoeden echt als belastend beleven.

Op itemniveau vinden we enkele verschillen tussen de items (zie tabel 5). Meer dan 90 % van de ouders vindt dat ze goed in staat zijn om voor de kinderen te zorgen, minder dan 1,3% geeft aan van niet. De items die peilen naar de moeilijkheid van ouderschap en het aankunnen van de opvoeding zijn iets meer gevarieerd gescoord. Een derde van de ouders (33,4%) geeft aan dat het ouderschap moeilijker is dan hij of zij dacht. 24,7% van de ouders geeft aan dat ze, hoewel ze hun best doen, soms het gevoel hebben hun kind(eren) niet in de hand te hebben. Een kleine minderheid van de ouders (7%) heeft vaak het gevoel dat hij/zij de opvoeding van zijn kind(eren) niet goed aankan.

¹⁰ In het Gezinsrapport 'Opvoeden in Nederland' van Bucx en Roos (2011) spreekt men van 'opvoedingsbeleving' in plaats van 'opvoedingsbelasting'. Daar omvatte de schaal ook het item 'ik ben tevreden over hoe de opvoeding van mijn kind(eren) verloopt'. In de gezinsenquête werd dit item weggelaten, omdat we analoog naar andere vragen ook apart peilen naar de tevredenheid over het verloop van de opvoeding en welke zaken in de opvoeding men graag anders had gezien en waarom.

Tabel 5. Itemscores opvoedingsbelasting (rijpercentages)

	helemaal niet mee eens	niet mee eens	noch eens, noch oneens	mee eens	helemaal mee eens	<i>n</i>
Opvoedingsbelasting						
Ik merk dat ik goed in staat ben om voor mijn kind(eren) te zorgen.	0,4	0,9	8,3	48,3	42	3.239
Het ouderschap is moeilijker dan ik dacht.	13,0	26,8	26,8	25,8	7,6	3.235
Ook al doe ik mijn best, soms heb ik het gevoel dat ik mijn kind(eren) niet in de hand heb.	20,8	33,5	21,0	20,1	4,6	3.231
Ik heb vaak het gevoel dat ik de opvoeding van mijn kind(eren) niet goed aankan.	35,0	43,0	15,0	5,1	1,9	3.236

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

Het gevoel hun kind(eren) niet in de hand te hebben, komt ook naar voren in de antwoorden op de open vraag naar zaken die ouders liever anders hadden gezien. Meer specifiek verwijzen ouders naar:

- het stellen van regels en grenzen en het toezicht daarop (onder andere schermtijd, bijdrage in het huishouden, voeding, hogere studies enz.) (n = 46);
- meer invloed willen hebben op het gedrag, de emoties, prestaties enz. van de kinderen (n = 32); en
- de vraag naar vaardigheden, tools om op te voeden, om impact te kunnen hebben (n = 16).

We beperken ons hier tot een paar citaten. In punt 0 gaan we hier uitgebreider op in.

Ik had liever dat ik het opvoeden beter in de hand heb.

Doen luisteren en de balans vinden tussen straffen en belonen.

Ik had liever meer kunnen bepalen in eetpatroon, televisiegebruik, zindelijkheid.

Ik had liever dat ik meer weet had over opvoeding, ondersteuning in hoe ik zelf beter consequent kan zijn, beter doorzetten tegen mijn kind.

Het gevoel van ouders dat ze de opvoeding niet goed aankunnen, komt ook tot uiting in de mate waarin ze hun emoties t.a.v. de kinderen in de hand kunnen houden (n = 46). Dergelijke ervaringen blijken niet enkel gerelateerd te zijn aan het gedrag van de kinderen. Verschillende ouders verwijzen naar stress of druk vanuit het werk of vanuit de combinatie gezin en arbeid.

Ik had liever voldoende geduld gehad. In driftbuien kan ik de moed/geduld volledig verliezen.

Mij minder op de kast laten jagen door een tiener.

Ik had liever dat ik in elke situatie beheerst zou kunnen reageren. Stress op het werk, beperkte nachtrust zorgen ervoor dat ik de situatie niet altijd de baas kan en onterecht reageer.

2.2.3 Verschillen in opvoedingsbelasting naar achtergrondkenmerken

Hoewel de verschillen tussen de gemiddelde schaalscores niet altijd erg groot zijn, stellen we toch enkele significante verschillen vast naar achtergrondkenmerken van respondenten (zie tabel 6): gezinstype, leeftijd jongste kind, leeftijd oudste kind, gezinsgrootte en diploma. Na multivariate analyses is echter gebleken dat enkel geslacht en leeftijd van het jongste kind samengaan met significante verschillen in de opvoedingsbelasting. De verschillen naar leeftijd van het kind lijken er op te wijzen dat de belasting het

hoogst is bij gezinnen met kinderen tussen 3 en 12 jaar. De samenhang met gezinsgrootte is net niet significant. De verschillen naar gezinstype en diploma lijken schijnverbanden te zijn.

Tabel 6. Schaalscores opvoedingsbelasting naar achtergrondkenmerken (gemiddelden)

		Opvoedingsbelasting	n
Totaal		2,27	3.210
Geslacht (n.s.)			
	mannen	2,24	1.202
	vrouwen	2,29	2.008
Herkomst (n.s.)			
	België	2,26	2.588
	EU ⁺	2,30	283
	niet-EU ⁺	2,27	339
Gezinstype *			
	gehuwd koppel	2,26	1.787
	ongehuwd koppel	2,31	706
	alleenstaande ouder	2,23	639
Leeftijd jongste kind (tot 25 jaar) ***			
	0 - 2 jaar	2,29	514
	3 - 5 jaar	2,39	351
	6 - 11 jaar	2,33	711
	12 - 17 jaar	2,23	697
	18 - 24 jaar	2,14	643
Leeftijd oudste kind (tot 25 jaar) **			
	0 - 2 jaar	2,20	244
	3 - 5 jaar	2,39	288
	6 - 11 jaar	2,35	640
	12 - 17 jaar	2,26	726
	18 - 24 jaar	2,18	848
Gezinsgrootte ***			
	1 kind	2,19	951
	2 kinderen	2,30	1.430
	3 kinderen	2,33	496
	4 of meer kinderen	2,27	154
Diploma **			
	lager secundair onderwijs	2,24	381
	hoger secundair onderwijs	2,21	857
	hoger onderwijs of universiteit	2,31	1.860

Significantieniveau: Mann-Whitney U/Kruskal-Wallis Test voor verschillen tussen groepen gezinnen: * p < 0,05; ** p < 0,01; p < 0,001 en n.s. niet significant (bivariate analyse).

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

2.3 TEVREDENHEID OVER DE OPVOEDING VAN DE KIND(EREN)

Respondenten moesten hun tevredenheid over de opvoeding van hun kinderen op een 11-puntenschaal (van 0 = zeer ontevreden tot 10 = perfect tevreden) uitdrukken. We groepeerden de antwoorden in drie klassen waarbij scores 0 tot 2 werden samengevoegd tot '(zeer) ontevreden', scores 3 tot en met 7 geclusterd werden in 'noch tevreden, noch ontevreden' en scores 8 tot 10 werden beschouwd als '(perfect) tevreden'.

Tabel 7 toont vooreerst aan dat er quasi niemand (1,3%) ontevreden is over de opvoeding van zijn/haar kinderen. 23,2% is noch tevreden, noch ontevreden over de opvoeding. Drie op de vier ouders (75,5%) geven aan (perfect) tevreden te zijn, waarbij heel wat ouders zelfs een score 9 (24,7%) of 10 (13,5%) geven.

Hoewel het aandeel (zeer) ontevreden ouders voor geen van de onderscheiden groepen gezinnen sterk afwijkt, stellen we toch enkele significante verschillen vast (zie tabel 7) die bevestigd worden door de multivariate analyse:

- Respondenten van Belgische herkomst blijken iets minder tevreden te zijn over de opvoeding van hun kinderen dan respondenten van EU⁺- en niet-EU⁺-herkomst.
- Alleenstaande ouders zijn vaker minder (perfect) tevreden in vergelijking tot (gehuwde) koppels.
- Gezinnen waar nog een jong kind aanwezig is, zijn iets meer tevreden over hun opvoeding dan gezinnen waar het jongste kind ouder dan 6 jaar is. Dit impliceert echter niet dat het aandeel tevreden ouders afneemt met de leeftijd van het jongste/oudste kind. Ouders met volwassen kinderen zijn duidelijk meer tevreden dan ouders met tieners.
- Respondenten met een diploma hoger onderwijs zijn iets minder (perfect) tevreden.

2.4 ZAKEN DIE OUDERS LIEVER ANDERS HADDEN GEZIEN?

Zoals eerder vermeld, hadden de respondenten de kans om in een open vraag te vermelden welke zaken ze liever anders gezien hadden in de opvoeding van hun kinderen. Meer dan 1.200 respondenten vulden iets in¹¹. We geven eerst een globaal overzicht van de bevindingen. Daarna volgt een thematisch overzicht van de meer concreet omschreven zaken die ouders liever anders hadden gezien.

2.4.1 Algemene bevindingen

Uit de analyse blijkt dat niet alle respondenten iets vermelden dat negatief is. Iets minder dan 10% van de ouders (n = 108; 8,90%) geeft aan dat er 'niets' anders moest zijn omdat wat zich voordeed nu eenmaal eigen is aan opvoeden, aan de leeftijd van hun kind(eren) of omdat alles goed is gelopen. Van de ouders die stellen dat alles goed gelopen is, beschrijven diverse respondenten hun fierheid of dat ze trots zijn op hun kind(eren) en/of op hun aandeel daarin als ouder (zie punt 2.1.2).

¹¹ We voerden in een Excel-bestand een systematische, trapsgewijze inhoudsanalyse uit. We baseerden ons daarvoor o.m. op Baarda (2009) en op Dieussaert, Smits en Goubin (2011) en hanteerden het volgende stappenplan: (1) groepering en eerste filtering van de antwoorden (onder andere n.v.t., niets enz.); (2) lezing van de antwoorden voor het verkennen van relevante onderwerpen; (3) opmaak codeerschema; (4) codering van de antwoorden; (5) nazicht per toegekende (cluster van) codes; (6) frequenties tellen per code en (7) tweede nazicht van de toegekende codes bij het selecteren van citaten.

Tabel 7. Mate van tevredenheid over de opvoeding naar achtergrondkenmerken (rijpercentages)

	(zeer) ontevreden	noch tevreden, noch ontevreden	(perfect) tevreden	n
Totaal	1,3	23,2	75,5	3.261
Geslacht (n.s.)				
mannen	1,4	21,4	77,2	1.226
vrouwen	1,1	24,9	74,0	2.035
Herkomst***				
België	1,0	25,4	73,5	2.613
EU+	1,3	19,5	79,2	288
niet-EU+	2,3	16,6	81,1	360
Gezinstype respondent***				
gehuwd koppel	1,2	20,6	78,3	1.805
ongehuwd koppel	0,3	24,4	75,3	712
alleenstaande ouder	2,6	27,5	69,9	662
Leeftijd jongste kind (tot 25 jaar)**				
0 - 2 jaar	1,3	21,0	77,7	517
3 - 5 jaar	1,9	23,3	74,9	354
6 - 11 jaar	1,1	25,2	73,7	720
12 - 17 jaar	1,1	27,5	71,5	702
18 - 24 jaar	0,7	17,0	82,3	652
Leeftijd oudste kind (tot 25 jaar)***				
0 - 2 jaar	1,5	14,6	83,9	245
3 - 5 jaar	0,0	24,8	75,2	291
6 - 11 jaar	1,1	25,5	73,5	645
12 - 17 jaar	2,1	26,4	71,5	731
18 - 24 jaar	0,6	20,9	78,4	859
Gezinsgrootte (n.s.)				
1 kind	1,3	21,3	77,4	962
2 kinderen	1,1	23,1	75,9	1.445
3 kinderen	1,4	26,6	72,0	501
4 of meer kinderen	1,1	21,3	77,6	158
Diploma**				
lager secundair onderwijs	0,8	20,6	78,5	403
hoger secundair onderwijs	1,6	20,1	78,4	873
hoger onderwijs of universiteit	1,0	26,0	73,0	1.868

Significantieniveau: Pearson χ^2 : *p < 0,05; **p < 0,01; p < 0,001; n.s. niet significant (bivariate analyse).

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

De meerderheid van de antwoorden op deze open vraag¹² is wel negatief gekleurd en geeft aan dat ouders bepaalde zaken betreuren en liever anders hadden gezien of gedaan. Het gaat om een brede diversiteit aan thema's¹³. Waar 73,2% van de ouders (n = 759) een negatief gekleurd topic of probleem vermeldt, geeft 26,8% een combinatie van twee tot vijf topics die al dan niet aan elkaar gerelateerd zijn of elkaar versterken (n = 278). Sommige ouders geven bij de omschrijving van het probleem een toelichting over de impact op het kind, op de ouder (bv. tijd en energie) of op de andere kinderen in het gezin. Andere ouders plaatsen bij de zaken die ze liever anders hadden gezien, een relativerende kanttekening:

Dat ze altijd 100% perfect luisteren, MAAR hoe SAAL zou dat zijn :)

Soms is dat wat lastig, maar over het algemeen hebben ze veel aan elkaar en dat is leuk/fijn om te zien.

De vijf meest frequent vermelde negatief gekleurde topics zijn: de aanpak en beschikbaarheid in de opvoeding (28,2%), kindkenmerken (25,3%), de gezinssamenstelling waaronder vooral de scheidingssituatie (20,5%), gebrek aan steun uit het (in)formele netwerk (13,0%) en gedrag of kenmerken van de andere ouder waaronder vooral de andere opvoedingsaanpak en de beperkte bijdrage en betrokkenheid bij de opvoeding (12,4%,) (zie tabel 8).

Telkens om en bij een tiende van de ouders had de combinatie gezin en werk graag anders gezien (9,6%) of bij zichzelf zaken graag anders gezien (9,35%). Ook gezondheidsbeperkingen bij de kinderen, bij de ouder of een familielid blijken een belastende impact te hebben en hadden ze liever niet gezien (8,6%). Andere topics worden door 5% of minder ouders vermeld en situeren zich op (gezins)relatieniveau, op gezinscontextniveau (financiële situatie en woonsituatie) en het ruimer samenlevingsniveau (COVID-19, druk en houding vanuit de samenleving).

¹² 1.037 van de 1.213 antwoorden.

¹³ Verschillende thema's sluiten sterk bij elkaar aan, bv. de ouderlijke regulatieregeling kan tot uiting komen in de opvoeding, in de omgang met hun kind. Dat maakt dat de aantallen en de percentages relatief zijn.

Tabel 8. Zaken die ouders liever anders hadden gezien gesorteerd in clusters en topics¹⁴ (n = 1.037)

CLUSTERS EN TOPICS		Aantal respondenten	%
OPVOEDING	Aanpak en beschikbaarheid opvoeding	292	28,16
	<ul style="list-style-type: none"> - Beschikbaarheid: tijd en aandacht voor de kinderen (144) - Opvoedingsaanpak (148) 		
GEZINSLEDEN	De kind(eren): eigenschappen, gedrag enz.	262	25,27
	De andere ouder: vader, moeder, partner, ex-partner	129	12,44
	<ul style="list-style-type: none"> - Opvoedingsaanpak (71) - Grotere bijdrage of betrokkenheid in de opvoeding (53) - Beter communicatie (4) - Persoonlijk functioneren (4) 		
	De ouder zelf (= de respondent)	97	9,35
	<ul style="list-style-type: none"> - Ouderlijke emotieregulering (46) - Welbevinden, emotionele en fysieke belasting (30) - Meer aandacht en tijd voor zelfzorg (6) 		
RELATIE TUSSEN GEZINSLEDEN	Gezinssamenstelling	213	20,54
	<ul style="list-style-type: none"> - Scheiding/NSG (152) en indirecte verwijzing naar scheiding/NSG (17) - Alleenstaande zijn (34) - Andere (10) (onder andere plaatsing kinderen, aantal en tijdstip van geboorte van de kinderen) 		
	Partnerrelatie		
	Sfeer in het gezin	5	0,48
(BELASTENDE) ELEMENTEN UIT DE GEZINSCONTEXT EN DE LEEFOMGEVING	Gebrek steun of hulp uit het informele en/of formele netwerk	135	13,02
	<ul style="list-style-type: none"> - Algemeen (26) - Informeel (34) - Formeel (77) 		
	Combinatie gezin en werk (huishouden, kinderen, hobby's): al dan niet combinatie van:	100	9,64
	<ul style="list-style-type: none"> - Balans gezinsleven en werk (78) - Tijd (18) - Werkspecifieke elementen (onder andere omvang, werkregeling, druk/stress, verlofstelsel) (14) 		
	Gezondheids- en ontwikkelingsbeperkingen (algemeen, kind, ouder, familie)	89	8,58
	Financiële situatie en woonsituatie	53	5,11
	COVID-19	39	3,76
	Druk en houding vanuit de samenleving	31	2,99
Overige (belastende) gezins- en leefomgevingselementen	13	1,25	

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

Voor het merendeel van de vermelde topics '(belastende) elementen uit de gezinscontext en de leefomgeving', nemen we geen aparte beschrijving op. Het zijn (belastende) elementen die vaak gerelateerd zijn andere topics en we daar dan ook beschrijven. Het gebrek aan steun of hulp uit het

¹⁴ Verschillende combinaties van clusters en topics komen voor.

informele en/of formele netwerk, vormt daar een uitzondering op en krijgt wel in een apart punt een beschrijving.

2.4.2 Schets van de variatie aan thema's die ouders liever anders hadden gezien

2.4.2.1 De opvoeding: aanpak en beschikbaarheid

Er zijn nagenoeg evenveel ouders die stellen dat ze de opvoeding liever anders aangepakt hadden (n = 148), als dat er ouders zijn die liever meer beschikbaar waren geweest voor hun kinderen (n = 144).

De ouders die zich *liever anders hadden opgesteld* in de opvoeding verwijzen het meest frequent naar het stellen van regels en grenzen en het toezicht daarop (bv. kinderen laten luisteren, minder schermtijd, bijdrage in het huishouden, beter eetpatroon, hogere studies doen). Sommigen waren liever strenger en kordater geweest, anderen liever minder streng of flexibeler. Een aantal ouders waren liever 'minder beschermend of verwennend geweest'. Ook meer invloed willen hebben op (het gedrag, de emoties, de prestaties van) de kinderen en meer begrip opbrengen voor het gedrag of de emoties van hun kinderen (cf. een betere band met het kind willen) komen naar voren. Een aantal respondenten geven aan dat ze liever meer naar hun kinderen geluisterd hadden toen ze het moeilijk hadden of beter met hen gecommuniceerd hadden.

Ik heb soms de indruk dat ik te streng ben. Het is moeilijk daarin een goed evenwicht te vinden.

Ik moet misschien consequenter zijn en als alleenstaande moeder laat je je vlugger door de kinderen manipuleren.

Ik had liever meer lef gehad om mijn kind echt los te laten en eigen fouten te laten maken.

Ik had liever meer naar hen echt geluisterd toen ze met bepaalde emoties zaten.

Ik had liever meer inlevingsvermogen in mijn kind met ADHD; is niet altijd gemakkelijk om er mee om te gaan.

Ouders geven ook aan dat ze graag *tools, technieken, kennis of inzichten* hadden gehad om (goed, minder onzeker) met het gedrag of de beperkingen enz. van hun kinderen om te kunnen gaan.

Ik had liever meer geweten hoe ik het moest aanpakken. Vaak zijn er eindeloze discussies waar geen winnaars zijn.

Luisteren, driftbuien, agressief gedrag, hoogsensitief --> ik zou beter willen weten hoe deze zaken best aan te pakken & leren zelf rustig en geduldig te blijven.

Ik had liever wat vroeger hulp gezocht voor de faalangst van mijn zoon en studiebegeleiding van mijn dochter.

Op vlak van de *gewenste opvoedingsaanpak*, benoemen verschillende ouders aspecten van de ouderlijke emotieregulering in de opvoeding zoals meer geduld hebben, rustiger zijn, minder roepen enz. (zie verder onder thema 'de ouder zelf'). Sommige ouders wijzen op de rol van hun gemoedstoestand (bv. vermoeidheid), hun gezinssituatie (bv. er alleen voor staan, meerdere kinderen), COVID-19 (bv. gemakkelijker toegeven aan schermtijd) of de combinatie gezin en arbeid die hen verhindert om de gewenste opvoedingsaanpak te kunnen realiseren. Verschillende ouders betreuren dat ze bepaalde problemen (bv. emoties, school, eet- of slaapproblemen) niet (sneller) anders hebben aangepakt.

Bij de ouders die hun *beschikbaarheid* aankaarten, gaat het onder meer over meer tijd die ze met (al) hun kinderen hadden willen doorbrengen (bv. om samen (leuke) activiteiten te doen, met hen te spelen, bij hen te zijn na schooltijd). Vele ouders stellen dat ze mooie momenten hebben gemist. Anderen wilden meer aandacht en ondersteuning bieden (bv. bij huiswerk, op momenten dat hun kinderen het moeilijk

hadden of hulpbehoevend waren) of wilden hen een rijker vrijetijdsaanbod bieden. Verschillende respondenten geven een reden op waarom hen dat niet lukte: de moeilijke combinatie gezin en werk (bv. voltijds moeten werken, ontoereikende verlofstelsels), financiële beperkingen, fysieke en of mentale beperkingen bij de ouder of de kinderen, alleenstaand ouderschap, een scheiding met 'gedeeld' ouderschap, de aanwezigheid van meerdere kinderen of het leeftijdsverschil tussen de kinderen. Ze lijken met spijt terug te kijken en zouden het nu misschien anders aanpakken om meer 'quality time' en een betere 'work-life' balans te hebben. Ook hier zijn citaten veelzeggend:

Ik had liever meer tijd gehad voor de kinderen om samen te spelen, knutselen, ... ze vroeger van school te kunnen halen.

Ik had liever dat de dagen wat langer waren zodat ik na het werk meer aandacht kon hebben voor hun huiswerk (vooral bij dochter).

Ik had liever dat ik de stress van het werk minder uitgewerkt had tijdens de opvoeding van de kinderen. Balans werk-opvoeding zou ik meer gesplitst willen houden.

Ik had liever dat ik iets meer tijd had gehad om er in de week te zijn voor mijn kind. Nu ik 100% telewerk lukt dat en dat vind ik leuk.

Ik had liever iets minder hoeven werken en iets meer tijd met hen kunnen doorbrengen.

Ik had liever minder zorgen over mijn jongste zoon (met ernstige beperking), zodat ik minder moet inboeten aan quality time voor de twee andere dochters.

2.4.2.2 Kindkenmerken

De ouders die iets in het gedrag of andere eigenschappen bij de kinderen liever anders of niet hadden gezien (n = 262), betreuren vooral dat hun kinderen zoveel tijd spenderen aan 'schermen' (sociale media, gsm, internet, gamen, ...) en hun ongehoorzaamheid (niet luisteren). Ouders melden ook gezondheidsproblemen bij de kinderen die ze liever niet hadden gezien waaronder vooral slaap- en eetproblemen, een ontwikkelingsvertraging of -stoornis en een paar keer druggebruik en zindelijkheidsproblemen.

Andere aspecten die ouders bij hun kind(eren) liever anders of niet hadden gezien zijn: de slechte schoolprestaties en/of het feit dat het kind de studies niet afmaakte, het tekort aan sociale contacten, emoties (bv. onzeker, laag zelfbeeld, hevige emoties, driftbuien), trauma's en mishandeling van de kinderen, het gebrek aan respect of beleefdheid, te weinig meehelpen in het huishouden, hun koppig of opstandig gedrag en het gebrek aan zelfstandigheid, hun plan trekken of initiatief nemen.

2.4.2.3 Gezinssamenstelling en -transities

Heel wat respondenten betreuren de (echt)scheiding en/of de gevolgen die het gehad heeft (n = 169).

Ik had liever dat de relatie met hun vader niet was stuk gelopen en dat we allemaal samen in een harmonieus gezin zouden leven.

Ik had liever dat ze konden opgroeien in een "volledig" gezin, niet bij gescheiden ouders.

Ik had liever dat ze niet alle ruzies in de uiteindelijke scheiding hadden meegemaakt. Ik vrees dat dit gevolgen gaat hebben voor hoe ze relaties zullen bekijken en dat dit nog invloed zal hebben.

Ik had liever dat ze zouden opgevoed worden in een traditioneel gezin; omdat ze soms last hebben van het half-half leven.

Ik had liever dat zij geen scheiding hadden meegemaakt zodat zij konden opgroeien in één gezin en niet steeds over en weer moeten gaan. Ze moeten zich tenslotte ook steeds weer aanpassen.

Qua gevolgen worden niet alleen de impact op de kinderen vermeld (geen twee ouders, geen stabiliteit, geen harmonieus gezin, impact vechtscheiding, impact op schoolloopbaan), maar ook de impact op de ouder zelf (er alleen voor staan), de moeilijke relatie met de ex-partner (verschillende opvattingen over opvoeding, moeilijke communicatie) en de impact op de financiële situatie van het gezin (beperkte mogelijkheden). Enkele respondenten vermelden ongewenst gedrag van de partner van de ex. Een respondent betreurt het voor de kinderen dat ze gescheiden zijn, maar geeft aan dat blijven leven in een giftige relatie ook niet goed was voor de kinderen. Een andere ouder heeft sinds de scheiding minder stress en een rustiger en beter contact met de kinderen.

Niettegenstaande verschillende van de gescheiden ouders liever geen ex-partner meer zouden willen hebben om rekening mee te moeten houden en het ouderschap te moeten delen, ervaren andere ouders net een gemis aan een partner, aan iemand waarmee ze samen beslissingen kunnen nemen. Ook twee ouders waarvan de partner overleed, betreuren dat verlies en de impact daarvan op de kinderen.

2.4.2.4 Gebrek aan steun

Van de 135 ouders die een gebrek aan steun melden, geeft een vijfde geen verdere specificatie (n = 26). Anderen doen dat wel en wijzen dan vooral op de rol van formele diensten en organisaties (bv. school, CLB, kinderopvang) (n = 77). Ze hadden liever meer informatie of eerder een diagnose gekregen, ze wilden meer ondersteuning (bv. begrip, aanpak van het probleem) en/of koppelen daaraan de vraag naar een beter ondersteunend beleid en steunmaatregelen voor gezinnen. Voorbeelden zijn: betere verlofstelsels, een groter vrijetijdsaanbod, meer financiële steun, praktische steun, een grotere beschikbaarheid (cf. geen wachtlijsten, meer keuze of meer nabij, beter afgestemd op de problematiek) van (betaalbare) diensten of voorzieningen, continuïteit in de ondersteuning of hulp (versus meermaals ‘verhaal’ moeten vertellen).

34 ouders hadden graag (meer) steun vanuit het informele netwerk gehad (familie, grootouders, vrienden) voor de opvang van de kinderen, voor de zorg of de opvoeding van de kinderen of missen het contact met familie of vrienden. Een aantal ouders schrijven het tekort aan steun toe aan de COVID-19-pandemie, een breuk tussen familieleden (bv. geen contact meer, verblijf in het buitenland), meningsverschillen (bv. andere waarden of opvoedingsaanpak) of verbouwingen.

Verschillende ouders ervaren het gebrek aan steun als een teken dat ze er alleen voor staan. Zowel in de vraag naar wat ze liever anders hadden gezien als in de vraag naar het toekomstig gebruik van ondersteuning, komt dat naar voren: *‘Als ouder van een kind met een beperking ben je gewoon om je plan te trekken. Je staat er jammer genoeg vaak alleen voor!’*.

2.4.2.5 De andere ouder (moeder, vader, partner, ex-partner)

Ten aanzien van de andere ouder wijzen ouders vooral op het verschil in betrokkenheid en aanpak tussen de ouders¹⁵. Ze hadden liever gehad dat hun (ex)partner (meer) op dezelfde lijn zat voor de opvoeding (n = 71) of dat de andere ouders mee betrokken was in de opvoeding, een groter aandeel in de zorg voor de kinderen opnam of zou kunnen opnemen (n = 53). Een aantal ouders verwijzen naar psychische problemen, een persoonlijkheidskenmerk (bv. egocentrisch, perfectionistisch) of een uitgesproken problematische opvoedingsaanpak door de partner (bv. geweld, trauma) die ze – omwille van de impact op de kinderen - liever niet hadden gezien.

Ik had liever dat mijn man en ik meer op dezelfde lijn staan als het opvoeding aankomt.

¹⁵ Aan het thema ‘samenwerken in de opvoeding’ werd een aparte bijdrage gewijd (Van Leeuwen e.a., 2023).

Ik had liever dat mijn partner meer moeite deed om de leefwereld en de beleving van mijn zonen te begrijpen en mee te ondersteunen (twee hebben ASS, de derde is angstig en daardoor soms te opstandig).

Ik had liever een liefhebbende partner gehad waarmee ik de zorg kon delen en die ook een verantwoordelijke en aanwezige vader was voor de kinderen.

2.4.2.6 De ouder zelf

Ouders melden ook ten aanzien van henzelf op psychosociaal vlak, één of meerdere zaken die ze liever anders hadden gezien:

- Aspecten van de *ouderlijke emotieregulering* zoals meer geduldig of rustiger willen zijn, minder willen roepen, meer doordachte keuzes maken. Ook hier beschrijven sommige ouders de negatieve impact van de combinatie gezin en werk.

Ik had liever wat meer geduld gehad. Ik heb dat nu te weinig omdat ik erdoor zit door de situatie op mijn werk + de weinige tijd voor mezelf (geen energie meer door werk).

Ik had liever rustiger geweest voor de opvoeding van mijn kinderen. De combinatie opvoeding en voltijdse job is stresserend. Dat heeft een weerslag op de opvoeding.

- De *emotionele of fysieke belasting* die ze in de opvoeding of de zorg voor de kinderen ervaren: bv. vermoeiend, slopend, uitputtend, zwaar of de vele of extra zorgen, chaos of gebrek aan rust of kunnen genieten.
- De *belastende impact van de eigen fysieke en mentale gezondheidsbeperkingen* (bv. gebruik aan draagkracht of energie, psychische en fysieke problemen) op henzelf, op de zorg die ze voor de kinderen kunnen opnemen, op de relatie met hun kinderen, met de andere ouder en op het gezinsfunctioneren.

Ik had liever meer energie om meer aandacht te kunnen besteden aan mijn dochter.

Mijn eigen leed en gezondheid. Kinderen geven mij energie, maar pijn door BIV letsels vermoeien mij, overal, 24/24 7/7.

Ik heb momenteel minder energie door een burn-out waardoor ik minder kan investeren in de opvoeding.

- *Meer zelfvertrouwen, zelfverzekerder, bevestiging krijgen dat ze goed bezig zijn en meer aandacht en tijd voor zelfzorg.*

Ik had liever wat meer zelfzekerheid om erop te vertrouwen dat ik het goed doe als mama.

Ik had liever wat vaker meer bevestiging krijgen dat we het goed doen.

Ik had liever een goede balans tussen zelfzorg en zorg voor de kinderen, nog meer verbinding met hen.

Ik had liever wat meer structuur kunnen aanbrengen, meer energie gehad om consequent te zijn. Zelf meer rust & ontspanning gehad om de beste ouder te zijn die ik kan zijn.

3 VRAGEN EN ZORGEN OVER OPVOEDING

In de gezinsenquête peilden we ook naar de ouderlijke vragen en zorgen over de opvoeding van kinderen. We bekijken de antwoorden in deze paragraaf en kijken daarbij niet alleen naar de mate waarin ouders zich vragen stellen, maar schetsen ook waarover ze zich vragen stellen/zorgen maken en bekijken de samenhang tussen deze en andere opvoedingsvariabelen (zoals tevredenheid en opvoedingsbelasting). Ook voor dit thema bekijken we of er zich verschillen voordoen naargelang achtergrondkenmerken van de respondenten.

3.1 MATE WAARIN OUDERS VRAGEN OF ZORGEN HEBBEN OVER DE OPVOEDING

In de gezinsenquête peilden we bij de ouders in welke mate zij het afgelopen jaar vragen of zorgen hadden bij de opvoeding. Drie op de tien ouders (30,8%) hebben het afgelopen jaar (helemaal) geen vragen of zorgen over de opvoeding gehad. 41,7% van de ouders heeft een beetje vragen of zorgen over de opvoeding, Meer dan één op de vier heeft minstens tamelijk veel vragen gehad. Er bestaan dus grote verschillen tussen gezinnen. Een aanzienlijk deel signaleert geen problemen, maar een meerderheid vermeldt wel vragen of zorgen.

Tabel 9 geeft weer of er tussen groepen gezinnen verschillen bestaan in de mate waarin ze het afgelopen jaar vragen of zorgen hebben gehad bij de opvoeding van hun kind(eren).

Vaders hebben vaker dan moeders helemaal geen vragen of zorgen over de opvoeding (respectievelijk 34,4% versus 27,5%). Moeders hebben vaker dan vaders (tamelijk) veel vragen of zorgen over de opvoeding (30,6% versus 20,7%).

Als we naar de herkomst van de respondent kijken, hebben ouders met een herkomst buiten de EU⁺ significant minder vragen of zorgen bij de opvoeding dan ouders met een Belgische afkomst of een afkomst binnen de EU⁺. Van de ouders met een herkomst buiten de EU⁺ heeft immers meer dan de helft (53%) geen vragen of zorgen over de opvoeding en slechts 16,3% veel. Ouders van Belgische herkomst maken zich daarentegen vaker veel zorgen (22,7% tamelijk veel en 7,5% heel veel).

Qua gezinstype stellen we bivariaat vast dat alleenstaande ouders zich iets vaker veel zorgen maken, maar het verschil is beperkt. Ongehuwde koppels maken zich vaker zorgen, maar wellicht gaat het om een schijnverband, want uit verkennende multivariate analyses blijkt dat de samenhang verdwijnt wanneer geslacht en leeftijd mee worden genomen in het model.

Lager geschoolden maken zich minder zorgen dan respondenten met een hoger diploma. 30,2% van de respondenten met een diploma hoger onderwijs of universiteit heeft tamelijk veel vragen/zorgen. Bij respondenten met als hoogste diploma lager secundair onderwijs ligt dat aandeel op 21,4%.

Als we onderscheid maken naar leeftijd van de ouders dan is het aandeel ouders dat (helemaal) geen vragen of zorgen bij de opvoeding heeft het grootst in de leeftijdsklasse 55 jaar en ouder (43,9%). Ouders in de leeftijdsklasse 35 tot 44 jaar hebben het vaakst (tamelijk) veel vragen of zorgen bij de opvoeding (31%), gevolgd door ouders tussen 45 en 54 jaar (27,1%).

Dat jonge en oudere ouders zich minder zorgen maken en vragen over opvoeding stellen dan ouders tussen 35 en 45 jaar hangt wellicht samen met de leeftijd van de kinderen en de al dan niet aanwezigheid van meerdere jonge kinderen. Omdat deze vragen in de gezinsenquête niet moesten ingevuld worden voor één specifiek kind kunnen we niet exact bepalen welke zorgen samenhangen met welke leeftijden

van de kinderen. Om na te gaan of er zich toch verschillen voordoen vergelijken we de antwoorden naar leeftijd van het jongste en/of oudste kind in het gezin. Zo krijgen we enigszins zicht op de impact van de leeftijds- en ontwikkelingsfase van het kind op de vragen en zorgen¹⁶. Ouders van wie het jongste kind in het gezin tussen 18 en 24 jaar is, hebben duidelijk minder vaak veel zorgen. Ouders met een jongste kind in het gezin tussen 12 en 17 jaar hebben vaker dan andere leeftijdscategorieën tamelijk veel (25,1%) en heel veel (9,6%) vragen of zorgen over de opvoeding van hun kind(eren), gevolgd door ouders met een jongste kind in de leeftijdsklasse 6 - 11 jaar. Ouders van wie het oudste kind in het gezin jonger is dan 2 jaar hebben het minst veel vragen of zorgen over de opvoeding van hun kinderen, al gaat het wel nog om meer dan één op vijf (15,6% tamelijk veel en 6,3% heel veel). Ook hier zien we dat de gezinnen met een oudste kind tussen 12 en 17 jaar het vaakst veel vragen en zorgen rapporteren.- Uit bovenstaande vaststellingen kunnen we afleiden dat de meeste vragen of zorgen over de opvoeding voorkomen bij ouders met kinderen tussen 6 en 18 jaar.

¹⁶ Al mag dus niet vergeten worden dat er mogelijks ook nog kinderen van andere leeftijden aanwezig kunnen zijn in een gezin met bv. leeftijd jongste kind 0-2 jaar.

Tabel 9. Aandeel ouders naar de mate waarin ze het afgelopen jaar vragen of zorgen hebben gehad bij de opvoeding (percentages)

	(helemaal) niet	een beetje maar	tamelijk veel	heel veel	n
Totaal	30,8	41,7	20,6	6,9	3.250
Geslacht***					
mannen	34,4	41,9	18,5	5,2	1.224
vrouwen	27,5	41,6	22,4	8,4	2.026
Herkomst***					
België	25,4	44,4	22,7	7,5	2.607
EU+	31,0	41,7	20,6	6,8	287
niet-EU+	53,0	30,7	11,8	4,5	356
Leeftijd***					
jonger dan 35 jaar	30,4	44,0	19,1	6,4	545
35 - 44 jaar	25,6	43,3	23,2	7,8	1.133
45 - 54 jaar	31,5	41,3	19,8	7,3	1.166
55 jaar en ouder	43,9	35,0	17,3	3,8	406
Gezinstype***					
gehuwd koppel	30,7	43,8	18,9	6,7	1.803
ongetrouwd koppel	26,2	45,5	23,1	5,2	717
alleenstaande ouder	34,9	34,1	22,0	9,0	648
Leeftijd jongste kind (tot 25 jaar)***					
0 - 2 jaar	30,9	44,5	18,2	6,3	520
3 - 5 jaar	27,3	44,9	21,4	6,4	349
6 - 11 jaar	22,8	44,6	23,8	8,8	715
12 - 17 jaar	26,2	39,1	25,1	9,6	692
18 - 24 jaar	36,3	41,2	18,6	3,9	653
Leeftijd oudste kind (tot 25 jaar)***					
0 - 2 jaar	31,2	46,8	15,6	6,3	247
3 - 5 jaar	30,9	44,6	18,9	5,5	287
6 - 11 jaar	23,7	47,1	21,4	7,9	639
12 - 17 jaar	24,9	40,2	26,9	8,0	728
18 - 24 jaar	32,6	40,9	19,7	6,8	854
Gezinsgrootte ***					
geen kinderen (meer)	52,3	27,5	13,8	6,4	104
1 kind	35,2	41,0	17,9	5,9	952
2 kinderen	25,1	45,1	22,6	7,2	1.435
3 kinderen	27,3	39,1	23,8	9,8	502
4 of meer kinderen	34,1	39,3	22,5	4,0	158
Diploma***					
lager secundair onderwijs	51,4	27,2	15,8	5,6	395
hoger secundair onderwijs	34,1	39,7	19,8	6,3	868
hoger onderwijs of universiteit	22,3	47,6	22,7	7,5	1.868

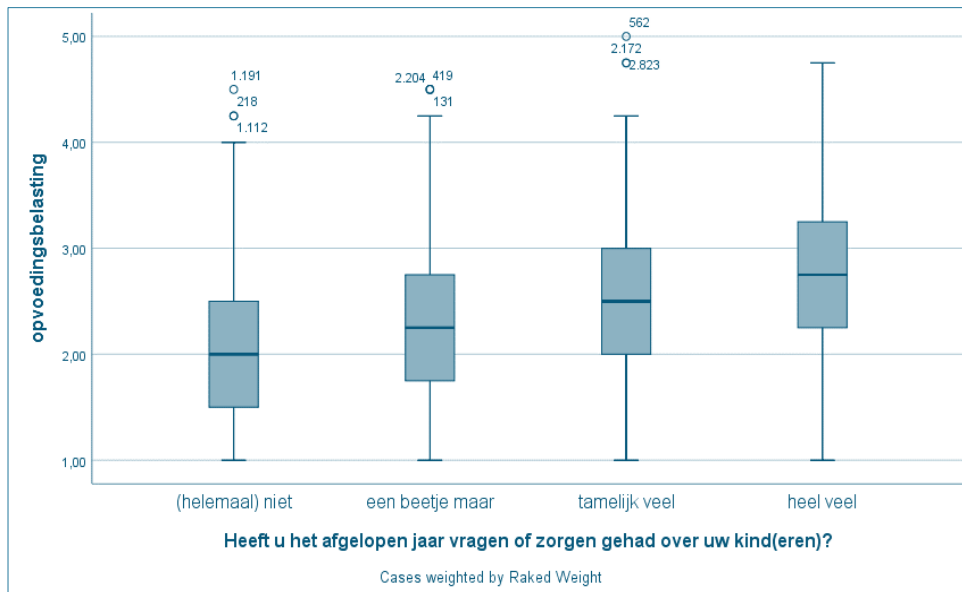
Significantieniveau: Pearson χ^2 : *p<0,05; **p<0,01;p<0,001; n.s. niet significant (bivariate analyse).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

3.2 SAMENHANG TUSSEN VRAGEN/ZORGEN HEBBEN EN OPVOEDINGSBELASTING EN TEVREDENHEID OVER OPVOEDING

In deze paragraaf verkennen we of er een samenhang bestaat tussen het ‘hebben van vragen en zorgen’ enerzijds en de ervaren ‘opvoedingsbelasting’ en de ‘tevredenheid over de opvoeding’ anderzijds. Qua ‘opvoedingsbelasting’ hebben we de schaalscore opgedeeld in vijf klassen en gaan we na of ouders met veel ‘vragen of zorgen’ vooral in de klassen met hogere ‘opvoedingsbelasting’ zitten.

Figuur 9. Opvoedingsbelasting naargelang de mate van vragen/zorgen

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

De weergegeven mediaanwaarden in de boxplot in figuur 9 bevestigen dat ouders die ‘veel vragen en zorgen’ hebben ook een grotere ‘opvoedingsbelasting’ rapporteren. De mediaanwaarde voor opvoedingsbelasting is hoger naarmate ouders zich meer zorgen maken. Anders gezegd, 47,2% van de ouders met ‘heel veel zorgen’ kent een schaalscore van 3 of hoger, daar waar dit bij de ouders ‘zonder vragen/zorgen’ maar 11,9% is (niet in figuur). Bij ouders met ‘tamelijk veel vragen/zorgen’ ligt de ‘opvoedingsbelasting’ iets lager, maar wel nog steeds duidelijk hoger dan bij de ouders met ‘minder vragen/zorgen’. Het verband tussen beide variabelen wordt ook statistisch bevestigd (Pearson χ^2 : $p < 0,001$).

Uit verdiepende analyses leren we dat ook de mate van tevredenheid over de opvoeding varieert naargelang het aantal vragen/zorgen. Van de ouders ‘zonder vragen/zorgen’ is meer dan 90% ‘(perfect) tevreden’ en 1,1% ‘(zeer) ontevreden’. Bij de groep met ‘heel veel vragen’ is maar 50,2% meer ‘(perfect) tevreden’ en is 4,5% ‘(zeer) ontevreden’. Hoewel het ‘hebben van veel vragen/zorgen’ dus niet per definitie betekent dat men als ouder ‘niet tevreden’ is over de opvoeding, ligt het aandeel ouders dat ‘noch tevreden, noch ontevreden’ of ‘niet tevreden’ is toch hoger bij ouders met ‘veel vragen/zorgen’.

3.3 THEMA'S WAAROVER OUDERS VRAGEN OF ZORGEN HEBBEN

Ouders die aangaven ‘vragen of zorgen’ te hebben konden aankruisen over welk onderwerp het ging. In totaal waren er 59 voorgedefinieerde onderwerpen vermeld die opgesplitst waren in negen

themaclusters: emoties; relaties en seksualiteit; gezondheid; gedrag; school en werk; vrijetijdsbesteding; gezin, familie en sociaal leven; opvoeding en religie/cultuur/identiteit. Daarnaast kon men ook nog andere onderwerpen vermelden.

3.3.1 Aantal aangekruiste onderwerpen

Slechts 7,6% van de ouders geeft aan 'vragen of zorgen' te hebben over één bepaald onderwerp, meer dan negen op de tien ouders met 'vragen/zorgen' kruisen meerdere onderwerpen aan. Qua aantal aangekruiste onderwerpen stellen we een grote variëteit vast. Een derde (32,9%)¹⁷ kruist minstens twee tot vier onderwerpen aan, 34,9% heeft vragen of zorgen over vijf tot negen onderwerpen en 20,5% kruist tien of meer onderwerpen aan.

Op basis van tabel 10 stellen we vast dat wie 'veel zorgen/vragen' heeft (gehad), duidelijk ook vaker meerdere onderwerpen aankruist. 52,5% van de respondenten met 'heel veel vragen/zorgen', kruist meer dan 10 onderwerpen aan, bij respondenten met maar een 'beetje vragen/zorgen' heeft slechts 8,4% vragen/zorgen over meer dan tien onderwerpen.

Tabel 10. Aantal onderwerpen waarover ouders vragen/zorgen hebben naargelang de mate waarin ze zich vragen/zorgen stellen (kolompercentages)

Mate waarin men vragen/zorgen heeft over de opvoeding					
	(helemaal) niet ¹⁸	een beetje maar	tamelijk veel	heel veel	totaal
Aantal aangekruiste onderwerpen					
1 tot 5	75,9%	65,0%	25,1%	19,0%	48,8%
6 tot 10	13,8%	26,5%	40,7%	28,5%	30,8%
11 tot 15	3,4%	6,1%	23,5%	24,9%	13,1%
meer dan 15	6,9%	2,3%	10,8%	27,6%	7,4%

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

3.3.2 Meest voorkomende onderwerpen waarover ouders zich zorgen maken

Ouders hebben het vaakst vragen of zorgen over de 'school of studieprestaties' van hun kinderen. Dit onderwerp werd door één op de drie ouders die vragen of zorgen hebben over de opvoeding aangekruist. Op de tweede en derde plaats staan onderwerpen uit de cluster 'emoties': 'hevige emoties/driftbuien' (30,2%) en 'onzeker of laag zelfbeeld' (28,4%). 26,7% maakte zich zorgen/had vragen over het 'gebruik van internet en sociale media'.

Omdat het voorkomen van de onderwerpen vermoedelijk sterk gerelateerd is aan de leeftijd van de kinderen in het gezin, bekijken we de onderwerpen hierna volgens leeftijd van de kinderen. Ofschoon de vraag over het onderwerp van de zorgen/vragen niet gesteld werd voor één specifiek kind van een bepaalde leeftijd, kunnen we via een analyse per leeftijd van het jongste/oudste kind wel een indicatie krijgen in welke mate de onderwerpen die vragen of zorgen oproepen variëren naargelang de leeftijd van de kinderen. Tabel 11 lijst in dalende volgorde de vijf meest vermelde problemen op naar leeftijd van het jongste kind (links) en naar leeftijd van het oudste kind (rechts) in het gezin.

¹⁷ 11,8% van de ouders gaf aan zich zorgen te maken over twee onderwerpen, 11,8% over drie onderwerpen en 9,5% over vier onderwerpen.

¹⁸ Van diegenen die aangaven helemaal geen vragen/zorgen te hebben, zijn er respondenten die iets ingevuld hebben op de vraag naar de thema's waarover ze vragen of zorgen hadden. Mogelijks gaat het om personen die het voorbije jaar geen zorgen of vragen gehad hebben, maar ooit wel vragen of zorgen gehad hebben.

Tabel 11. Onderwerpen waarover de ouders vragen of zorgen hebben bij de opvoeding van hun kind(eren) naar leeftijdscategorie van het jongste én oudste kind in het gezin (percentages)

Leeftijd jongste kind (n = 381)		%	Leeftijd oudste kind (n = 178)		%
jongste kind 0 - 2 jaar			oudste kind 0 - 2 jaar		
	voeding/eetgedrag	40,2		slapen/slaapgedrag	50,5
	slapen/slaapgedrag	39,2		voeding/eetgedrag	48,4
	hevige emoties/driftbuien	37,7		algemene gezondheidstoestand	41,4
	algemene gezondheidstoestand	31,3		aanpak opvoeding in het algemeen	36,0
	aanpak opvoeding in het algemeen	30,0		hevige emoties/driftbuien	30,1
jongste kind 3 - 5 jaar			oudste kind 3 - 5 jaar		
	hevige emoties/driftbuien	43,3		hevige emoties/driftbuien	49,3
	koppig, dwars, opstandig gedrag	35,6		koppig, dwars, opstandig gedrag	40,5
	ongehoorzaamheid, niet luisteren, liegen	32,7		ongehoorzaamheid, niet luisteren, liegen	33,5
	voeding/eetgedrag	24,4		voeding/eetgedrag	32,1
	aanpak opvoeding in het algemeen	23,3		slapen/slaapgedrag	29,3
jongste kind 6 - 11 jaar			oudste kind 6 - 11 jaar		
	hevige emoties/driftbuien	38,9		hevige emoties/driftbuien	42,0
	gebruik van internet en sociale media	38,7		onzeker of laag zelfbeeld	34,5
	gaming	37,7		faalangst/perfectionisme	31,5
	school- of studieprestaties	36,9		koppig, dwars, opstandig gedrag	30,2
	onzeker of laag zelfbeeld	36,0		ongehoorzaamheid, niet luisteren, liegen	29,3
jongste kind 12 - 17 jaar			oudste kind 12 - 17 jaar		
	school- of studieprestaties	56,6		school- of studieprestaties	51,1
	gebruik van internet en sociale media	41,4		gebruik van internet en sociale media	42,8
	gaming	36,5		gaming	39,6
	onzeker of laag zelfbeeld	35,5		onzeker of laag zelfbeeld	34,5
	faalangst/perfectionisme	35,5		gebrek aan sport/beweging	33,8
jongste kind 18 - 24 jaar			oudste kind 18 - 24 jaar		
	school- of studieprestaties	33,7		school- of studieprestaties	43,3
	onzeker of laag zelfbeeld	32,5		onzeker of laag zelfbeeld	33,3
	faalangst/perfectionisme	31,3		faalangst/perfectionisme	31,2
	gebrek aan sport/beweging	25,5		gebrek aan sport/beweging	28,3
	zoeken en vinden van werk	24,4		studiekeuze/schoolkeuze	27,5

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

De onderwerpen waarover ouders vragen of zorgen hebben verschillen significant (Pearson χ^2 : $p < 0,001$) naar leeftijdsklasse van het jongste of oudste kind binnen het gezin van de respondent. Maar zoals hierboven beschreven mogen we de verschillen niet toeschrijven aan de leeftijd van één bepaald kind.

- Ouders van wie het jongste of oudste kind in het gezin jonger is dan 2 jaar hebben voornamelijk vragen of zorgen over 'voeding en eetgedrag' en 'slapen en slaapgedrag'.
- Bij ouders van wie het jongste of oudste kind in het gezin tussen 3 en 5 jaar is, komen vragen over 'hevige emoties/driftbuien', 'koppig, dwars en opstandig gedrag' en 'ongehoorzaamheid, niet luisteren, liegen' het vaakst voor.

- Ouders met vragen/zorgen van wie het jongste of oudste kind in het gezin tussen 6 en 11 jaar is, hebben het vaakst vragen of zorgen over 'hevige emoties/driftbuien'. Ook andere onderwerpen uit de cluster emoties worden vaak aangekruist (zoals 'faalangst/perfectionisme' en 'onzeker of laag zelfbeeld'). In dezelfde grootorde komen vragen/zorgen over het gebruik van internet en sociale media, gaming en school- of studieprestaties voor.
- Vanaf het moment dat er kinderen tussen 12 en 24 jaar in het gezin zijn worden 'school of studieprestaties' het meest aangekruiste onderwerp.
- Bij gezinnen met een jongste of oudste kind tussen 12 en 17 jaar worden 'gebruik van internet en sociale media' en 'gaming' ook vaak vermeld. Bij gezinnen met volwassen kinderen duiken 'gebrek aan sport/beweging' en vragen over het 'zoeken en vinden van werk' op.

In het algemeen valt naast de enorme variëteit aan onderwerpen en het leeftijdsgebonden karakter van bepaalde onderwerpen op dat er in zowat alle leeftijdsfasen van een gezin vragen/zorgen zijn over onderwerpen uit de themacluster 'emoties'. Het gaat enerzijds over hevige emoties/driftbuien, en anderzijds over onzekerheid en een laag zelfbeeld en over faalangst/perfectionisme. Aangezien emotieregulatie zich van in de vroege kindertijd ontwikkelt en tot in de volwassenheid doorloopt (Olthof, 2005) én voor een belangrijk deel in gezinnen gebeurt, is het te begrijpen dat gezinnen daar over de leeftijdsfasen heen vragen over hebben.

4 GEBRUIK VAN PROFESSIONELE OPVOEDINGSONDER- STEUNING EN SOCIALE MEDIA

Aan de respondenten werd gevraagd of ze actief zijn op sociale media. Ze kregen daarnaast ook vragen over het al dan niet gebruik van advies, steun of hulp van deskundigen bij de opvoeding en hun ervaringen en drempels om daarvan gebruik te maken. Naast de bevindingen uit deze gesloten vragen, beschrijven we in dit deel de bevindingen uit de kwalitatieve analyse van de open vraag *'Mocht u in de toekomst gebruik willen maken van advies, steun of hulp, wie zou u raadplegen of welk soort aanbod zou u verkiezen? Waarom?'*

4.1 AANDEEL OUDERS DAT PROFESSIONELE OPVOEDINGSONDER- STEUNING GEBRUIKT HEEFT

Vier op de tien ouders heeft ooit gebruik gemaakt van hulp, steun en advies van een professional (hetzij persoonlijk, hetzij via documentatie/toelichting van een professional) bij de opvoeding van hun kind(eren). Van de ouders die ooit gebruik maakten van opvoedingsondersteuning deed 55,2% dit het afgelopen jaar en 54,2% meer dan een jaar geleden. 9,3% van de ouders hebben zowel in het afgelopen jaar als de periode daarvoor gebruik gemaakt van opvoedingsondersteuning.

Tabel 12 geeft duidelijk aan dat wie meer vragen/zorgen had, ook meer gebruik gemaakt heeft van professionele ondersteuning.¹⁹ Drie kwart van de respondenten die het afgelopen jaar heel veel vragen/zorgen hadden, heeft al gebruik gemaakt van professionele hulp/steun/advies. Maar het hebben van vragen/zorgen lijkt geen voorwaarde om steun te gebruiken, want 16,1% van de ouders hebben professioneel advies benut terwijl ze geen vragen of zorgen hadden over opvoeding. Wanneer we verder kijken, blijkt dat het hier gaat om gezinnen die ooit gebruik maakten, maar niet tijdens het afgelopen jaar.

¹⁹ Dit verband werd ook statistisch significant bevonden (Pearson χ^2 : $p < 0,001$).

Tabel 12. Gebruik van professionele ondersteuning naar de mate waarin men het afgelopen jaar van vragen/zorgen had over de opvoeding (rijpercentages)

Gebruik van advies, hulp of steun in het afgelopen jaar?		
	ja	neen
Vragen of zorgen in afgelopen jaar		
(helemaal) niet	16,1%	83,9%
een beetje maar	39,4%	60,6%
tamelijk veel	67,8%	32,2%
heel veel	74,4%	25,6%
Totaal	40,5%	59,5%

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

4.2 VERSCHILLEND GEBRUIK VAN OPVOEDINGSONDERSTEUNING NAAR ACHTERGRONDKENMERKEN

We stellen voor het gebruik van opvoedingsondersteuning significante verschillen vast tussen respondenten naargelang hun achtergrondkenmerken (zie tabel 13).

Vrouwen geven aan meer gebruik gemaakt te hebben van opvoedingsondersteuning dan mannen (respectievelijk 47,1% versus 33,2%). Ouders met een herkomst buiten de EU⁺ maken minder (24,7%) gebruik van opvoedingsondersteuning dan ouders met Belgische afkomst of een afkomst binnen de EU⁺ (44,7% en 38,3%). Lager geschoolde respondenten maken minder gebruik van opvoedingsondersteuning dan hoger geschoolden. Gezinnen met meer kinderen blijken ook meer opvoedingsondersteuning te gebruiken dan gezinnen met 1 kind bleek uit de multivariate analyse.

Het gebruik van opvoedingsondersteuning lijkt af te nemen met de leeftijd van de respondenten, maar dit heeft allicht te maken met de leeftijd van de kinderen in het gezin, want in de multivariate analyse stellen we geen significante verschillen naar leeftijd van de respondent vast. Om diezelfde reden blijken de verschillen naar gezinstype die we zien in tabel 13 niet kunnen worden weerhouden.

Als we kijken naar de leeftijd van het jongste kind in het gezin, dan maken gezinnen met het jongste kind tussen 18 en 24 jaar duidelijk minder gebruik van opvoedingsondersteuning (33,7%) dan gezinnen met een kind tussen 6 en 12 jaar. Als we kijken naar de leeftijd van het oudste kind, dan stellen we vast dat meer dan de helft van de gezinnen met een kind jonger dan 3 jaar opvoedingsondersteuning gebruikt, terwijl dit bij gezinnen met een oudste kind tussen 3 en 5 jaar en 18 en 24 jaar heel wat minder het geval is.

Waar het verschil in gebruik mee te maken heeft, kunnen we niet exact bepalen. Het gegeven dat een van de ondersteunende organisaties, Kind en Gezin, heel veel jonge gezinnen op laagdrempelige wijze bereikt, kan een verklaring bieden. Daarnaast zijn er voor die leeftijdsgroep verschillende andere nabije ondersteuningsfiguren (bv. huisarts, medewerkers kinderopvang) waarmee heel wat ouders vertrouwd zijn (zie onder andere Nys, 2020). Voor gezinnen met het oudste kind tussen 18 en 24 jaar zagen we dat er ook minder vragen/zorgen waren, maar het kan uiteraard ook dat er minder (gepast) aanbod is of ouders niet of minder goed weten bij wie ze terecht kunnen (Nys & Van Leeuwen, 2017).

Tabel 13. Gebruik van opvoedingsondersteuning naar achtergrondkenmerken (rijpercentages)

Gebruik opvoedingsondersteuning				
	ja	nee	n	
Totaal	40,6	59,4	3.283	
Geslacht***				
mannen	33,2	66,8	1.234	
vrouwen	47,1	52,9	2.049	
Herkomst***				
België	44,7	55,3	2.632	
EU+	38,3	61,7	291	
niet-EU+	24,7	75,3	360	
Leeftijd ***				
jonger dan 35 jaar	47,2	52,8	549	
35 - 44 jaar	45,3	54,7	1.139	
45 - 54 jaar	35,3	64,7	1.183	
55 jaar en ouder	31,7	68,3	412	
Gezinstype (n.s)				
gehuwd koppel	40,0	60,0	1.817	
ongehuwd koppel	43,9	56,1	721	
alleenstaande ouder	39,3	60,7	662	
Leeftijd jongste kind (tot 25 jaar) ***				
0 - 2 jaar	47,0	53,0	518	
3 - 5 jaar	44,8	55,2	354	
6 - 11 jaar	45,9	54,1	722	
12 - 17 jaar	43,0	57,0	703	
18 - 24 jaar	32,5	67,5	656	
Leeftijd oudste kind (tot 25 jaar) ***				
0 - 2 jaar	53,0	47,0	247	
3 - 5 jaar	40,8	59,2	291	
6 - 11 jaar	46,7	53,3	646	
12 - 17 jaar	44,6	55,4	733	
18 - 24 jaar	35,7	64,3	861	
Gezinsgrootte ***				
geen kinderen (meer)	15,2	84,8	108	
1 kind	39,2	60,8	968	
2 kinderen	45,2	54,8	1.444	
3 kinderen	41,1	58,9	505	
4 of meer kinderen	36,8	63,2	159	
Diploma***				
lager secundair onderwijs	29,0	71,0	408	
hoger secundair onderwijs	35,0	65,0	877	
hoger onderwijs of universiteit	47,1	52,9	1.878	

Significantieniveau: Pearson χ^2 : *p < 0,05; **p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (bivariate analyse)

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

4.3 WAAR ZOEKEN/VRAGEN OUDERS ADVIES OF HULP?

In de gezinsenquête vroegen we aan ouders of ze het voorbije jaar ondersteuning gebruikten bij de opvoeding en zo ja waar. In tegenstelling tot de eerste gezinsenquête werd niet enkel gevraagd naar ondersteuning door professionals (zoals kinderarts, medewerker K&G, therapeut, ...), maar werd ook gevraagd naar andere ondersteuningsvormen (informatie op websites, lezingen, cursus, gespreksgroepen, ...). Tabel 14 geeft in totaal en per leeftijd van het jongste/oudste kind weer wat ouders aan professionele ondersteuning gebruikten.

Ouders konden meerdere bronnen/deskundigen aankruisen. In het algemeen stellen we vast dat van de ouders die ondersteuning gebruiken meer dan de helft gebruik maakt van een therapeut/psycholoog/psychiater (51,8%). Het CLB/de school is de tweede meest gebruikte bron (40,3%), informatie via websites/brochures enz. wordt het derde meest vermeld (27,8%).

Afhankelijk van de leeftijd van de kinderen in het gezin verschilt de geraadpleegde deskundige. Bij hele jonge kinderen (oudste kind jonger dan 2 jaar) raadplegen ouders het vaakst een medewerker van Kind en Gezin (69,3%), gevolgd door de kinderarts (55,3%), informatie via brochures en websites (50%) en de huisarts (34,8%). Bij jonge kinderen (waarbij de oudste in het gezin niet ouder is dan 3 tot 5 jaar) raadplegen ouders het vaakst informatie via websites en brochures (46,5%), Kind en Gezin (39,4%), de kinderarts (35,2%) en de huisarts (30,7%).

Wanneer de leeftijd van de kinderen in het gezin toeneemt, raadplegen ouders vaker een therapeut, psycholoog, kinder- of jeugdpsychiater of het CLB en de school. Wanneer het jongste kind in het gezin de tienerleeftijd heeft (12 - 17 jaar) winnen ouders vooral het advies, steun of hulp in van de therapeut, psycholoog, kinder- of jeugdpsychiater (70,2%) of CLB en school (51,2%). De data laten niet toe om uitsluitsel te geven over wat maakt dat op 'schoolleeftijd' het meest frequent beroep werd gedaan op een psycholoog, kinder- of jeugdpsychiater. Het frequent voorkomen van vragen en zorgen over psychosociale thema's en de rol die deze professionals opnemen in de diagnosticering en de daaraan verbonden attestering en toekenning van 'leersteun' zijn mogelijke verklaringen.

Wanneer de kinderen in het gezin jongvolwassen zijn (jongste kind in het gezin tussen 18 en 25 jaar oud) vragen meer dan zeven op de tien (72,8%) ouders die ondersteuning gebruiken hulp of advies aan de therapeut, psycholoog, kinder- of jeugdpsychiater en wordt minder bij de school te rade gegaan (40,8%). Laatst vermelde kan deels te maken hebben met het feit dat niet alle kinderen dan nog naar school gaan, dat het hoger onderwijs als minder toegankelijk ervaren wordt door ouders (cf. fysieke en mentale afstand) of dat de school minder 'gepaste' ondersteuning kan bieden, in het bijzonder voor de frequent voorkomende vragen en zorgen over 'emoties' (zie ook [3.3](#)). Informatie via websites en brochures worden door gezinnen met oudere kinderen minder gebruikt. Minder mogelijkheden voor ouders om die kanalen op het spoor te komen (bv. minder contact of toeleiding door nabije professionals) kan ertoe bijdragen dat het aanbod voor die leeftijdsgroepen minder toegankelijk is.

Tabel 14. Gebruikte ondersteuningsbronnen voor advies/steun/hulp bij opvoeding (percentages en rijpercentages)

	Totaal	Leeftijd jongste kind in het gezin					Sign.	Leeftijd oudste kind in het gezin					Sign.
		0 - 2 jaar	3 - 5 jaar	6 - 11 jaar	12 - 17 jaar	18 - 24 jaar		0 - 2 jaar	3 - 5 jaar	6 - 11 jaar	12 - 17 jaar	18 - 24 jaar	
Geraadpleegde bron													
lezing, cursus of gespreksgroep	14,5	16,6	14,8	15,4	13,7	11,0	n.s.	17,9	17,3	15,5	13,7	11,0	n.s.
informatie via websites, brochures, boeken, webinars, apps	27,8	47,5	32,0	23,6	22,1	17,8	***	50,0	46,5	25,4	25,5	18,4	***
huisarts	27,5	34,7	25,4	19,3	28,8	27,7	**	34,8	30,7	20,8	24,8	29,3	*
kinderarts	22,5	47,9	30,0	16,4	9,5	9,9	***	55,3	35,2	26,4	10,9	9,9	***
medewerker Kind & Gezin	18,4	57,1	21,3	6,1	3,8	6,3	***	69,3	39,4	13,5	5,0	5,7	***
medewerker van een Huis van het Kind	3,9	6,2	4,1	3,6	3,5	2,1	n.s.	7,1	3,1	4,9	3,4	2,8	n.s.
therapeut/psycholoog/kinder- of jeugdpsychiater	51,8	13,5	40,8	59,8	70,2	72,8	***	2,9	20,5	50,7	64,7	73,0	***
CLB/school	40,3	15,4	43,2	46,5	51,2	40,8	***	1,4	26,8	46,7	52,8	41,8	***
een dienst of voorziening in de (jeugd)hulpverlening	5,4	0,4	2,9	6,6	8,1	7,3	***	0,7	1,6	3,3	7,7	7,4	**
een andere deskundige	16,2	20,1	18,8	19,1	13,3	6,8	***	23,6	20,3	15,2	17,4	10,6	**
n	1.409	254	167	360	319	225		130	130	321	349	326	

Significantieniveau: Pearson χ^2 : * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001; n.s. niet significant (bivariate analyse)

[BRON: GEZINSENQUÊTE 2021](#)

4.4 MATE WAARIN OUDERS ZICH GEHOLPEN VOELEN DOOR DE OPVOEDINGSONDERSTEUNING

Wanneer de respondent beroep gedaan heeft op advies, steun of hulp van een professional, geeft bijna één op vijf ouders aan dat de hulp die ze hebben gekregen hen veel heeft geholpen. 46% van de ouders is van mening dat het advies, steun of hulp hen tamelijk veel heeft geholpen en 29,7% vindt dat het advies hen maar een beetje heeft geholpen. 1 op de 20 ouders is van mening dat het advies, steun of hulp hen (helemaal) niet heeft geholpen. Bij de meerderheid van de respondenten was het advies, de steun of de hulp dus zinvol.

Voor de tevredenheid over de gebruikte ondersteuning stellen we voor de bivariate toetsing duidelijk minder significante verschillen tussen groepen gezinnen vast dan voor andere variabelen (zoals opvoedingsbeleving en opvoedingsbelasting). Meer nog, na multivariate analyse blijkt geen van de verbanden significant te zijn hetgeen er op wijst dat de mate waarin men zich geholpen voelt niet afhangt van achtergrondkenmerken.

Omdat de vraag niet per ondersteuningsbron werd gesteld, kunnen we geen uitspraken doen over welke ondersteuning het meest heeft geholpen en welke het minst.

De antwoorden op de open vraag over het toekomstig gebruik van advies, steun of hulp en over wat ze liever anders hadden gezien in de opvoeding, geven wel een indicatie van ondersteuning die al dan niet geholpen heeft. Uit de analyse van beide vragen blijkt dat de ondersteuning door deskundigen of diensten zoals een psycholoog, jeugdpsychiatrie, CLB of Kind & Gezin voor sommige ouders positief (helpend) was en voor andere ouders negatief (niet helpend). Wat precies maakt dat ouders dergelijke ervaringen hebben en waarom ze in de toekomst al dan niet op ondersteuning beroep zouden doen komt in de volgende punten aan bod.

Tabel 15. Mate waarin de professionele ondersteuning geholpen heeft (rijpercentages)

Mate waarin advies, steun of hulp van de deskundige heeft geholpen					
	veel	tamelijk veel	beetje	(helemaal) niet	n
Totaal	19,4	46,0	29,7	4,9	1.382
Geslacht (n.s.)					
mannen	17,5	48,1	29,4	5,0	411
vrouwen	20,7	44,6	29,9	4,9	971
Herkomst *					
België	19,3	46,8	29,9	4,1	1.178
EU ⁺	18,5	40,4	35,6	5,5	111
niet-EU ⁺	21,2	46,7	22,6	9,5	93
Leeftijd **					
jonger dan 35 jaar	21,1	49,8	23,2	6,0	265
35 - 44 jaar	20,8	47,1	29,3	2,8	543
45 - 54 jaar	18,3	43,4	33,0	5,3	442
55 jaar en ouder	12,9	40,3	36,3	10,5	132
Gezinstype (n.s.)					
gehuwd koppel	20,1	47,3	28,3	4,3	764
ongehuwd koppel	21,3	44,7	30,3	3,6	317
alleenstaande ouder	15,9	43,7	32,5	7,8	275
Leeftijd jongste kind (tot 25 jaar) *					
0 - 2 jaar	24,5	47,4	24,5	3,6	248
3 - 5 jaar	18,5	47,0	29,2	5,4	165
6 - 11 jaar	21,7	48,8	27,3	2,2	350
12 - 17 jaar	16,4	43,8	33,8	6,0	314
18 - 24 jaar	17,0	38,8	36,7	7,4	221
Leeftijd oudste kind (tot 25 jaar) (n.s.)					
0 - 2 jaar	24,3	49,3	21,4	5,0	128
3 - 5 jaar	19,7	42,6	35,2	2,5	126
6 - 11 jaar	21,5	49,5	25,3	3,7	313
12 - 17 jaar	18,5	47,0	31,0	3,4	345
18 - 24 jaar	18,4	41,2	33,6	6,9	319
Gezinsgrootte *					
geen kinderen (meer)	5,6	44,4	22,2	27,8	19
1 kind	19,0	47,1	29,4	4,5	379
2 kinderen	19,7	46,1	29,5	4,7	670
3 kinderen	23,6	44,8	26,1	5,4	226
4 of meer kinderen	11,9	45,8	39,0	3,4	60
Diploma **					
lager secundair onderwijs	27,6	47,0	17,2	8,2	122
hoger secundair onderwijs	18,2	46,2	29,3	6,4	315
hoger onderwijs of universiteit	18,7	45,6	32,4	3,3	903

Significantieniveau: Pearson χ^2 : * p < 0,05; ** p < 0,01; p < 0,001; n.s. niet significant (bivariate analyse)

BRON: GEZINSENQUÊTE 20

4.5 WAAROM MAAKT EEN DEEL VAN DE OUDERS GEEN GEBRUIK VAN PROFESSIONELE OPVOEDINGSONDERSTEUNING?

Van de ouders die geen gebruik gemaakt hebben van opvoedingsondersteuning geeft bijna 75% aan dat zij hieraan geen behoefte hadden (zie tabel 16). Ook in ander onderzoek is dat de meest frequent gerapporteerde reden (Lecoyer et al., in druk; Nys, 2020). Bijna 28% van de ouders meldt dat ze voldoende hulp kregen van familie en vrienden. Tien procent van de ouders wil de problemen met de opvoeding liever zelf oplossen en 11% vond voldoende hulp in boeken, folders en websites (10,7%). Niettegenstaande laatst vermelde ondersteuningsbronnen doorgaans door deskundigen opgesteld worden, lijkt het dat ouders dat niet als een 'geraadpleegde' deskundige inschalen.

Redenen gerelateerd aan het aanbod komen ook voor, maar worden wel veel minder vermeld. 3,1% kende het aanbod niet, 2,4% vond het aanbod te duur, 0,8% vond geen (gepast) aanbod.

Ouders mochten hierbij meerdere redenen aangeven. 70,2% van de ouders die geen gebruik maakte, vermeldde maar één reden, 18,6% twee redenen, 8,1% 3 redenen en 2,2% vier redenen.

Tabel 16. Redenen voor niet gebruik van opvoedingsondersteuning (percentages, n = 1.974)

Redenen waarom men geen gebruik gemaakt heeft van hulp bij de opvoeding van zijn kind(eren)	%
ik had geen behoefte of het was niet nodig	74,4
ik kreeg voldoende hulp van familie en vrienden	27,9
ik kon voldoende terecht in boeken, folders, websites, webinars, apps, etc.	11,1
ik/we wilde het zelf oplossen	10,0
ik vond het niet ernstig genoeg	6,1
ik kende het hulpaanbod niet	3,1
een andere reden	2,9
het is te duur (kostprijs)	2,4
mijn kind wilde niet	2,2
ik geloofde niet dat men mij zou kunnen helpen	1,8
ik durfde de stap niet te zetten	1,1
mijn partner wilde niet	0,8
ik vond geen (gepast) aanbod in mijn buurt	0,8
ik was bang voor de mening van anderen	0,2

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

4.6 ACTIEF OP SOCIALE MEDIA

Nieuw in de gezinsenquête 2021 was dat er niet alleen gevraagd werd naar het gebruik van ondersteuning door professionals, maar dat er ook aandacht werd geschonken aan ondersteuning door/raadplegen van andere ouders via sociale media. Concreet werd gepolst of ouders actief zijn op sociale media/chatgroepen over opvoeden aan de hand van de vraag '*Bent u actief op sociale media, in fora of chatgroepen die gaan over het krijgen en opvoeden van kinderen?*' en zo ja of ze enkel op zoek gaan naar ervaringen of dat ze daarbovenop ook actief zelf ervaringen en/of meningen delen.

Uit tabel 18 blijkt dat acht op de tien ouders geen info/ervaringen over opvoeden zoeken of delen via sociale media. Van de 18% die aangaf dat wel te doen, gaat het vooral om ouders die enkel zoeken, maar niets posten.

We stelden op het eerste zicht duidelijke verschillen vast tussen groepen gezinnen, maar de multivariate analyse leert dat enkel geslacht en leeftijd (zowel van de respondent, als van het jongste kind) iets uitmaken. Vrouwen en jongere respondenten zijn duidelijk meer dan mannen en ouderen (die mogelijk minder of geen kinderen meer in huis hebben) bezig met het opvoeden op sociale media. Gezinnen met een jongste kind tussen 0 en 6 jaar en tussen 12 en 17 jaar zijn ook meer actief op sociale media dan gezinnen met een jongste kind van 6 tot 12 jaar of een volwassen kind.

Door de nieuwe vraag is het mogelijk om na te gaan of sociale media complementair benut worden aan professionele ondersteuning of dat ze juist een toegevoegde waarde zijn voor ouders die geen professionele ondersteuning gebruikten. We kruisen daarom in tabel 17 de variabelen 'actief op sociale media' en 'ooit opvoedingsondersteuning gebruikt'.

We leren uit de scores dat sociale media niet alleen benut worden door ouders die geen professionele ondersteuning gebruikt hebben, maar ook door ouders die dat wel deden/doen. Eén op de tien ouders combineert beide bronnen van opvoedingsondersteuning. Toch maakt iets meer dan de helft van de ouders van geen van beide vormen van opvoedingsondersteuning gebruik.

Tabel 17. Gebruik van professionele opvoedingsondersteuning en sociale media (percentages)

		Gebruik van sociale media over opvoeden	
		ja	neen
Gebruik professionele ondersteuning over opvoeden			
ja		10,1%	30,4%
neen		8,0%	51,5%

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

Tabel 18. Actief op sociale media over opvoeden (percentages)

Bent u actief op sociale media, in fora of chatgroepen die gaan over het krijgen en opvoeden van kinderen?				
	ja, ik zoek er ervaringen of meningen van ouders op maar post zelf niets	ja, ik neem actief deel en post er ook mijn ervaring of mening	neen	n
Totaal	14,1	3,9	82,0	3.284
Geslacht***				
mannen	7,5	2,3	90,2	1.230
vrouwen	19,9	5,4	74,7	2.054
Herkomst***				
België	13,5	3,1	83,4	2.635
EU+	15,0	3,1	81,9	289
niet-EU+	16,2	7,7	76,0	360
Leeftijd ***				
jonger dan 35 jaar	30,3	6,6	63,1	550
35 - 44 jaar	17,2	4,4	78,4	1.139
45 - 54 jaar	5,9	2,6	91,5	1.188
55 jaar en ouder	3,5	1,8	94,7	407
Gezinstype ***				
gehuwd koppel	13,9	3,9	82,2	1.811
ongetrouwd koppel	19,2	4,4	76,4	723
alleenstaande ouder	9,8	3,5	86,7	667
Leeftijd jongste kind (tot 25 jaar) ***				
0 - 2 jaar	31,4	7,7	60,9	517
3 - 5 jaar	22,5	5,3	72,2	355
6 - 11 jaar	13,9	3,6	82,5	721
12 - 17 jaar	7,1	2,1	90,8	703
18 - 24 jaar	4,3	1,0	94,7	654
Leeftijd oudste kind (tot 25 jaar) ***				
0 - 2 jaar	37,6	8,1	54,2	247
3 - 5 jaar	28,9	7,7	63,3	291
6 - 11 jaar	18,5	3,5	78,0	646
12 - 17 jaar	10,3	3,0	86,6	733
18 - 24 jaar	4,8	1,9	93,3	858
Gezinsgrootte **				
geen kinderen (meer)	4,2	4,2	91,5	112
1 kind	17,7	4,7	77,6	967
2 kinderen	13,6	3,2	83,2	1.445
3 kinderen	12,8	3,2	84,0	504
4 of meer kinderen	12,1	4,6	83,3	158
Diploma**				
lager secundair onderwijs	12,3	6,7	81,0	409
hoger secundair onderwijs	10,9	4,4	84,7	877
hoger onderwijs of universiteit	16,6	3,1	80,3	1.877

Significantieniveau: Pearson χ^2 : * p < 0,05; ** p < 0,01; p < 0,001; n.s. niet significant (bivariate analyse)

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

4.7 TOEKOMSTIG GEBRUIK VAN ADVIES, STEUN OF HULP

Op de open vraag *‘Mocht u in de toekomst gebruik willen maken van advies, steun of hulp, wie zou u raadplegen of welk soort aanbod zou u verkiezen? Waarom?’* antwoorden 1.002 ouders dat ze in de toekomst misschien tot zeker gebruik zouden maken van advies, steun of hulp. 76 ouders meldden dat ze dat niet zouden doen.

Naast specifieke omschrijvingen van de ondersteuningsbronnen (wie of welk aanbod wel/niet raadplegen) en de thema’s waarover ze advies, steun of hulp zouden willen, geven ouders redenen op om al dan niet een beroep te doen op bepaalde ondersteuningsbronnen.

4.7.1 Ondersteuningsbronnen die ouders zouden willen raadplegen

Het merendeel (83,9%) zou beroep doen op formele of professionele ondersteuningsbronnen. Een tiende (10,1%) zou beroep doen op informele ondersteuningsbronnen (bv. familie, vrienden, andere ouders, chat). Voor iets minder dan 5% van deze ouders betreft het een combinatie van formele en informele steunbronnen.

Een analyse van de **professionele ondersteuningsbronnen** die ouders in de toekomst verkiezen, levert de volgende rangorde op:

1. Therapeut, psycholoog, kind- of jeugdpsychiater (n = 361)
2. Onderwijs gerelateerde bronnen zoals het CLB, de school e.a. (n = 180)
3. Huisarts (n = 163)
4. Kinderarts (n = 104)
5. Informatie via websites, brochures, boeken, webinars, apps (n = 99)
6. Kind & Gezin (n = 59)
7. Diensten en voorzieningen uit de (jeugd)hulpverlening (n = 56)
8. Lezing, cursus of gespreksgroep (n = 38)

De rangorde is grotendeels gelijklopend met deze van het aanbod waarop ouders eerder een beroep hebben gedaan (zie 4.3). Het aanbod ‘informatie via websites, brochures, boeken, webinars, apps’ komt wel slechts op de vijfde plaats in plaats van de derde plaats te staan.

Wat de schoolse context betreft, verschillende ouders maken uitdrukkelijk een onderscheid tussen het CLB en de school (leerkracht of zorgleerkracht). Daarnaast melden een aantal ouders een andere schoolse ondersteuningsbron zoals een studiebegeleider, een privéleraar of geven ze een omschrijving in termen van het type ondersteuning (bv. studiebegeleiding).

We gingen na in hoeverre de ondersteuning die ouders in de toekomst willen gebruiken, dezelfde is als waar ze eerder een beroep op deden. Ruim een derde van de ouders voor wie de vergelijking gemaakt kan worden, voorziet om op dezelfde professionals een beroep te doen. Iets meer dan de helft van de ouders voorziet om slechts deels op hetzelfde aanbod van het voorbije jaar een beroep te doen. Acht ouders voorzien om naast het aanbod waar ze het voorbije jaar een beroep op deden, ook ander aanbod of andere ondersteuningsbronnen te raadplegen.

Tabel 19. Toekomstig gebruik van de ondersteuningsbronnen die het voorbije jaar werd geraadpleegd (aantallen)

Ondersteuningsbronnen	n
dezelfde bronnen	167
minder bronnen	244
dezelfde bronnen + extra bronnen	8
Totaal	419

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

Er kunnen verschillende redenen zijn waarom ondersteuningsbronnen niet langer geraadpleegd worden. Sommige ouders lichten toe dat ondersteuning niet meer nodig is (bv. de thematiek is niet meer aan de orde, het probleem is opgelost) of dat het kind te oud geworden is voor ondersteuning door de professional of dienst (bv. vroedvrouw). Voor andere ouders is hun ontevredenheid over de geraadpleegde professional (bv. psycholoog, jeugdpsychiatrie, Kind & Gezin, kinderverzorgster, leerkracht, school, CLB) een reden om die zeker niet opnieuw te contacteren. De professional bood bv. niet de gepaste hulp (bv. te vrijblijvend voor de jongere, ouders niet betrokken of geen erkenning voor hun inspanningen, focus op curves), de professional beschikte niet over up-to-date informatie, gaf verkeerde adviezen, had onvoldoende kennis om door te verwijzen. Er zijn evenwel net zo goed ouders die redenen opgeven waarom ze deze professionals wel zouden contacteren. Zij zijn tevreden over het aanbod, de dienstverlening, hun aanpak of de resultaten (zie verder punt 4.7.3).

4.7.2 Thema's waarover ouders in de toekomst advies, steun of hulp willen

102 ouders benoemen thema's waarover ze in de toekomst advies, steun of hulp zouden willen. Scholen en werkhema's worden het meest frequent vermeld (n = 33), gevolgd door gezondheidsaspecten (n = 26). De cluster emoties staat op een gedeelde derde plaats met opvoedingsthema's (n = 11). Andere clusters waaronder het 'gedrag van de kinderen', 'vrijtijdsbesteding', 'de relaties in het gezin, met familie en het sociaal leven', 'het financiële' en 'religie, cultuur en identiteit' worden elk door minder dan tien ouders vermeld.

Niettegenstaande het kleine aantallen betreft, valt op dat de cluster 'emoties' hier veel minder uitgesproken op de voorgrond treedt dan bij de vraag naar thema's waarover ouders vragen of zorgen hebben (zie 3.3.2).

4.7.3 Redenen om in de toekomst gebruik te maken van ondersteuningsbronnen

276 ouders geven redenen of kenmerken van professionele ondersteuningsbronnen die maken dat ze er in de toekomst gebruik van zouden willen maken. Tabel 20 geeft een overzicht van de vijftien meest frequent vermelde redenen of kenmerken. Bij elk topic werd het aan de orde zijnde toegankelijkheidsaspect (cf. 7 B's) afgeleid en toegevoegd (Coussée, Roets, Bouverne-De Bie, & Vettenburg, 2011).

Tabel 20. Redenen of kenmerken van advies, steun of hulp die ouders in de toekomst zouden willen gebruiken (aantallen)

	Omschrijving redenen / kenmerken van gewenst advies, steun op hulp van professionals of formele diensten	Toegankelijkheidsaspecten (7 B's)	n
1	professioneel, gespecialiseerd (algemeen)	bruikbaar betrouwbaar	31
2	kennis, informatie kunnen bieden	bruikbaar betrouwbaar	24
3	vertrouwen, hen kennen, persoonlijke band	betrouwbaar	23
4	kunde, bekwaam, deskundig	bruikbaar betrouwbaar	21
5	heeft gewerkt, effectief, tevreden (geen schade)	bruikbaar	21
6	betaalbaar	betaalbaar	20
7	kent kind, situatie, ouder, familie	bruikbaar betrouwbaar	19
8	laagdrempelig, toegankelijk, kleine stap (algemeen)	bereikbaar	18
9	doorverwijzing (weg vinden in aanbod)	bruikbaar	16
10	individueel, persoonlijk	bruikbaar	15
11	ouders (in)zicht verschaffen in (gedrag) kind, hoe ermee omgaan	bruikbaar	14
12	ervaring met kinderen, met de leeftijdsgroep	bruikbaar betrouwbaar	12
13	op maat van kind, probleem, gezin	bruikbaar	11
14	(snel)beschikbaar, geen wachtlijsten	beschikbaar	10
15	niet vooringenomen, open blik, vrijblijvend	bruikbaar	8

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

De top 5 van meest frequent genoteerde items bevat zowel aspecten van **bruikbaarheid** (bv. het heeft gewerkt, het is effectief), als van **betrouwbaarheid** (vertrouwen, de professional kennen). De beknopte beschrijvingen lieten niet toe om een heldere afbakening van deze twee B's te maken. We hebben ze daarom gecombineerd opgenomen (bv. algemene omschrijving 'professioneel, gespecialiseerd', 'kennis, informatie kunnen bieden', 'kunde, bekwaam, deskundig zijn').

Op de zesde plaats (n = 20) komt het aspect **betaalbaar** te staan. Voor ouders is dat bv. essentieel om hulp te kunnen aanspreken of om de noodzakelijke hulp te kunnen continueren. Een aantal ouders voelen zich genoodzaakt om beroep te doen op goedkope(re) en minder goede professionals. De top 10 wordt verder aangevuld met **bereikbaarheids**omschrijvingen (cf. algemene omschrijving dat het aanbod laagdrempelig, toegankelijk moet zijn) en andere bruikbaarheidsomschrijvingen (bv. betrokken en de situatie kennen, kunnen doorverwijzen, individueel/persoonlijk).

De onderstaande citaten illustreren de verscheidenheid aan redenen om op een (bepaald) aanbod of specifieke professionals een beroep te doen:

Opnieuw de pediater raadplegen. Ik voelde mij door hem gehoord. Hij zocht met mij naar oplossingen.

Kind en Gezin. Ik vertrouw hen omdat ik een keer hulp gekregen heb en dat heeft me goed wakker geschud.

In eerste instantie nog steeds naar mijn huisarts gaan. Zij heeft een goed beeld van de situatie, mijn ex komt daar ook nog en ze geeft steeds goede en onbevooroordeelde adviezen.

Kiezen voor de hulpverlener die werkt aan het probleem en de basis van het probleem van het kind en luistert naar onze noden.

Beroep doen op persoonlijke assistentie op maat van het gezin/het kind, zodat het een traject is in plaats van een éénmalige observatie en er een vertrouwensband/context ontstaat.

4.7.4 Redenen om in de toekomst geen gebruik te maken van advies, steun of hulp

Van de 76 ouders die in de toekomst geen ondersteuning willen gebruiken, geven 44 ouders een reden op. Deze redenen sluiten deels aan bij de redenen waarom ouders in het verleden geen gebruik maakten van ondersteuning (zie punt 3.4). Ook hier is de meest vermelde reden 'geen behoefte' (n = 23). De ouders ervaren geen problemen in de opvoeding, ze zijn tevreden over de opvoeding of de kinderen zijn al volwassen.

Tien ouders willen of kunnen het zelf doen of oplossen, een ouder meldt dat het kind geen hulp wil en een ouder heeft geen interesse. Redenen die naar het aanbod verwijzen worden door negen ouders vermeld. Ze hebben er geen geloof in of ze hebben negatieve²⁰ ervaringen gehad met ondersteuning.

In de open vraag naar wat ouders liever anders hadden gezien, zien we ook deze negatieve ervaringen naar voren komen en verder aangevuld: onvoldoende alert zijn voor specifieke problemen, onvoldoende informatiedeling, gebrek aan signalering of te laten diagnosestelling, onvoldoende (specifieke) steun of hulp (bv. geen aanpak van het probleem, focus groeicurves), geen afstemming op de noden of verwachtingen, wachttijden en gebrek aan ondersteuningscontinuïteit.

5 SAMENVATTEND BESLUIT EN VERGELIJKING MET DE RESULTATEN UIT 2016

Dit rapport brengt op basis van de in 2021 uitgevoerde gezinsenquête in kaart hoe ouders de opvoeding beleven, welke vragen of zorgen inzake opvoeding ze hebben en of ze ondersteuning gebruiken. We geven een beknopt overzicht van de algemene bevindingen²¹ en wat we daaruit leren. Daarbij aansluitend lichten we de grootste gelijknissen en verschillen toe ten opzichte van de resultaten van de gezinsenquête van 2016.

Opvoedingsbeleving

Qua opvoedingsbeleving stellen we net zoals in 2016 vast dat bij zeer veel ouders een positief gevoel van 'verrijking' over opvoeden bestaat, maar dat een deel van de ouders een aanzienlijke 'instrumentele kost' vermeldt en dat een beperkter deel van de ouders een duidelijke impact ondervindt op zijn/haar

²⁰ Bv. 'je kan er niet op rekenen', 'het helpt niet' (verkeerde adviezen, geen oplossingen), 'het laat problemen toenemen', 'het is te duur', 'het vraagt veel tijd'.

²¹ We gaan in deze samenvatting niet opnieuw in op de vastgestelde verschillen naar achtergrondkenmerken van de respondenten.

relationeel en sociaal leven (subschaal 'isolatie'). De gemiddelde scores verschillen amper van deze van 2016.

Net zoals in 2016 concluderen we dat deze signalen wijzen op het belang van voldoende financiële ondersteuning voor gezinnen en op uitdagingen om een goede balans te vinden tussen de zorg voor kinderen en de eigen persoon en relatie. Dat die balans een aandachtspunt is, blijkt ook uit de vele toelichtingen die ouders daarover geven bij de vraag naar wat ze graag anders hadden willen zien en uit ander recent belevingsonderzoek (Schrooyen, 2021).

Een beter evenwicht realiseren is een opdracht voor diverse actoren. Uiteraard hebben gezinnen zelf keuzes te maken, maar de toelichtingen van ouders onderschrijven dat we niet blind mogen zijn voor het feit dat niet iedereen dezelfde keuzemogelijkheden heeft. Overheid en werkgevers hebben ook een rol te spelen, bv. door te voorzien in een voldoende betaalbaar opvangaanbod, door flexibiliteit qua werkuren, door meer thuiswerk toe te laten of te stimuleren enz.

Opvoedingsbelasting en tevredenheid over het verloop van de opvoeding

Hoewel de meerderheid van de ouders de opvoeding niet echt als belastend ervaart en negen op de tien ouders stellen dat ze goed in staat zijn om voor hun kinderen te zorgen, geeft een derde aan dat ouderschap moeilijker is dan hij of zij dacht en geeft een kleine minderheid aan dat hij/zij de opvoeding niet goed aankan. Een goed uitgebouwd opvoedingsondersteunend aanbod, beschikbaar voor en gekend door ouders met kinderen van alle leeftijden, én met ruimte voor informele uitwisseling tussen ouders, kan daar op inspelen (zie ook verder). Dat aanbod kan zowel digitaal, als fysiek beter uitgebouwd worden.

Een ruime meerderheid (75,5%) kijkt tevreden terug op de opvoeding van de kinderen. Het percentage (heel) tevreden ouders lijkt wat afgenomen ten opzichte van 2016. De vele antwoorden op de open vraag of men in de opvoeding zaken liever anders had gezien, bevestigen dat een respectabel aantal ouders (31,2%) zaken betreuren, maar dat niet iedereen ontevreden terugblijkt. Meest voorkomende elementen die ouders liever anders hadden gezien zijn: de opvoedingsaspecten beschikbaarheid en aanpak, het gedrag of kenmerken van de kinderen, de scheiding van de partner, het gebrek aan steun of hulp en de opstelling of bijdrage van de andere ouder.

Vragen of zorgen over de opvoeding

Dat een ruime meerderheid van de ouders opvoeden aankan en ook tevreden is over de eigen opvoeding, betekent niet dat opvoeding een thema is waar ze niet mee bezig zijn. Hoewel drie op de tien ouders aangeven het afgelopen jaar (helemaal) geen vragen of zorgen over de opvoeding gehad te hebben, stelt 69% dat dit wel het geval was. Ten opzichte van 2016 ligt het aandeel ouders met vragen of zorgen 9,6 procentpunt hoger. Het verschil is ook significant. Aangezien de bevraging een jaar na de start van de COVID-19-pandemie plaatsvond, kan de coronacrisis een van de redenen voor deze toename zijn (bv. meer psychosociale noden, grotere alertheid en een beter zicht op moeilijkheden van de kinderen door het langer of frequenter samen thuis zijn van ouders en kinderen). Vervolgonderzoek is nodig om de evolutie van dit cijfer op te volgen.

Uit de analyse per leeftijd van het jongste kind blijkt dat het aandeel ouders dat zich veel vragen of zorgen maakt bij de opvoeding van hun kind(eren), het grootst is bij de ouders met minstens nog een kind tussen 6 en 12 jaar. Opvallend is dat in deze leeftijdscategorie niet schoolprestaties het meest vermelde onderwerp van vragen en zorgen is, maar wel enkele emotionele en gedragsmatige onderwerpen. De cijfers liggen evenwel dicht bij elkaar.

Hoewel school- en studieprestaties over alle respondenten heen het meest voorkomen als onderwerp van vragen en zorgen, is duidelijk dat het aanbod zich daar niet alleen op mag focussen. De meeste ouders die vragen of zorgen hebben over de opvoeding, hebben deze immers over meerdere onderwerpen. De analyse van de vermelde onderwerpen per leeftijd van de jongste/oudste kinderen kan een inspiratiebron zijn om een gepast aanbod aan ondersteuning uit te werken. Dat emotionele problemen (driftbuien, faalangst, laag zelfbeeld) vaak vermeld werden, vraagt dat gezinnen vlot toegang zouden moeten hebben tot psychosociale ondersteuning of hulp. De beschikbaarheid en betaalbaarheid van de geestelijke gezondheidszorg en de aansluiting ervan op de basisvoorzieningen vormen belangrijke uitdagingen. Voor basisvoorzieningen zoals bv. de Huizen van het Kind, denken we aan de mogelijkheden van laagdrempelige ontmoetings- en uitwisselingsinitiatieven voor en door ouders waar ouders kunnen uitwisselen over (dagelijkse) emoties of andere opvoedingsthema's en –ervaringen (zie verder).

Gebruik professionele ondersteuning

In de gezinsenquête vroegen we ouders of ze al professionele ondersteuning gebruikt hadden op het vlak van opvoeding. Bijna vier op de tien ouders heeft ooit gebruik gemaakt van hulp, steun en advies van een professional bij de opvoeding van hun kind(eren). Het cijfer voor 2016 ligt op gelijke hoogte (39%). Van die groep had 55% dat het afgelopen jaar gedaan. Wie geen gebruik maakte, stelt dat dit vooral is omdat het niet nodig was of omdat ze voldoende steun van familie en vrienden kregen. Aanbodgerelateerde factoren (zoals kostprijs, geen gepast aanbod gevonden enz.) worden zelden aangekruist als een reden voor niet gebruik. In de open vragen naar toekomstige ondersteuning en wat ze anders hadden willen zien in de opvoeding, treden deze belemmeringen iets meer op de voorgrond, zij het dat 'geen behoefte' nog altijd de toon zet.

Aan de hand van een lijst ondersteuningsbronnen werd gevraagd welk aanbod ouders in de loop van het afgelopen jaar gebruikt hadden. Aangezien de vraagstelling verschilde ten opzichte van de enquête van 2016, kunnen we de scores niet zuiver vergelijken. Ruim de helft van die ouders wendt zich tot een therapeut, psycholoog, kinder- of jeugdpsychiater (51,8%). Ook al verschilt de vraagstelling, toch werd deze antwoordcategorie ook in 2016 het meest vermeld (Vancoppenolle & Dupont, 2018). 40,3% van de ouders doet beroep op het CLB of de school. Websites, brochures, boeken, webinars, apps enz. werden door 27,8% van de ouders benut. Ook richt meer dan één op de vier (27,5%) ouders zich bij vragen of problemen bij de opvoeding tot de huisarts.

Het gebruikte aanbod verschilt naar leeftijd van de kinderen. Bij de jongere kinderen wordt Kind & Gezin het vaakst vermeld (ruim 50%). Bij oudere kinderen is dat de therapeut, psycholoog, kinder- of jeugdpsychiater (ruim 70%). Zowel de huisarts als 'websites, brochures, boeken, webinars, apps enz. werden voor elke leeftijdscategorie door om een kleine 20% tot 50% van de ouders gebruikt.

Het is opmerkelijk dat globaal iets meer dan de helft van de ouders ondersteuning vonden bij therapeuten, psychologen en psychiaters en dat ouders deze groep van professionals ook het meest frequent als toekomstige ondersteuningsbron zien. In ander onderzoek treedt deze groep van gespecialiseerde professionals veel minder sterk op de voorgrond (28% in Lecoyer et al., in druk en in Nys, Van Leeuwen, Emmery, 2016). De vraagstelling van de bevragingen biedt geen afdoende verklaring²². Uit ander onderzoek blijkt dat in de COVID-19-periode psychosociale problemen en zorgzwaarte toenam (CLB, 2022). Ook in deze editie van de gezinsenquête blijkt dat het aantal kinderen met onder meer emotionele problemen licht toegenomen is en dat ouders gedragsmoeilijkheden vaker als 'ernstige

²² Zowel wanneer deze groep professionals expliciet in een topiclijst is opgenomen als wanneer ouders via het topic 'andere' kunnen melden dat ze daarop een beroep hebben gedaan of wensen te doen, is dat aandeel beperkter.

moelijkheden' ervaren (Bastaits, 2023). Dat vertaalt zich evenwel niet in een meer uitgesproken gebruik van deze gespecialiseerde professionals (cf. 51,8% in 2021 tegenover 52% in 2016). Dat alles neemt niet weg dat zich de vraag stelt naar beschikbaarheid van deze professionals (cf. wachtlijsten) en of er alternatieve pistes zijn. Is er bv. niet meer nood aan minder intensieve ondersteuning die de druk op therapeuten en psychiaters kan verminderen en die ouders in een vroegere fase en minder intensief kan ondersteunen? We zien die ambitie terugkomen in de inspiratienota 'Vroeg en Nabij' waarin onder meer gedacht wordt aan de rol voor basisvoorzieningen zoals de Huizen van het Kind.

Bij een versterking van het opvoedingsondersteunend aanbod moet niet alleen aan professionele ondersteuning gedacht worden, maar ook aan ondersteuning en uitwisseling van ervaringen en informatie via 'peers'. Uit andere ouderbevragingen (onder andere Nys & Van Leeuwen, 2017; Schrooyen, 2021; Vandewaerde e.a., 2019) komt immers naar voren dat ouders plaatsen nodig hebben waar ze in contact kunnen komen met andere ouders, waar ze hun twijfels en onzekerheden kunnen delen. Evenzeer belangrijk is dat op dergelijke ontmoetingsplaatsen *'het gewone (van het) opvoeden ter sprake kan komen'* (Noens & Ramaekers, 2011, p. 18). Schrooyen (2021, p. 3) stelt in dat verband: *'ontmoetingen en verbinding tussen ouders creëren, is waardevol'* en *'dat het ouderschap een gedeelde zoektocht is'*.

Weinig respondenten geven aan dat het gebruikte aanbod hen niet heeft geholpen. Dat is positief. Desalniettemin brengen ouders een grote variatie aan aandachtspunten in het vizier: onder andere betere afstemming op noden, betere ondersteuning en aanpak van problemen, up to date houden van informatie en adviezen, snellere diagnosestelling en signalering, lagere kostprijs en (grotere) terugbetaling, minder wachttijden en meer continuïteit in de ondersteuning.

We stellen ook vast dat ouders die zich in grotere mate zorgen maken, vaker beroep doen op professionele ondersteuning bij de opvoeding. Dat bijna 75% van de gezinnen met heel veel vragen/zorgen ook professionele ondersteuning gebruikt hebben, geeft aan dat een groot deel van de mensen die nood hebben aan ondersteuning ook de weg naar het aanbod vindt. Maar het gebruik van opvoedingsondersteuning gebeurt niet altijd of voor iedereen in het teken van concrete vragen en noden. 16% van de ouders die geen vragen had of zich geen zorgen maakte, maakt immers wel gebruik van opvoedingsondersteuning. Dit is an sich geen vreemde vaststelling. Het kan er op wijzen dat advies vragen door heel wat ouders als gewoon wordt ervaren.

Gebruik van sociale media

Nieuw in de gezinsenquête 2021 is de aandacht voor het gebruik van sociale media en chatgroepen die gaan over het krijgen en opvoeden van kinderen. Relatief weinig ouders (bijna één op vijf) maken hier gebruik van. Daarnaast blijkt dat sociale media en chatgroepen niet alleen gebruikt worden door ouders die geen professionele ondersteuning gebruiken, maar ook door ouders die dat wel doen.

Ouders benutten een veelheid aan professionele en niet-professionele bronnen en raadplegen per leeftijdscategorie van de kinderen soms andere professionals. Belangrijk is dat ouders zich door die bronnen gehoord en ondersteund weten. Daarbij aansluitend blijft het belangrijk om een verscheidenheid aan werkvormen te voorzien (bv. fysiek, digitaal, uitwisselingsgericht enz.) en dat een ruime groep professionals (onder andere huisartsen, Huizen van het Kind, opvangpersonen, leerkrachten, CLB's, therapeuten enz.) niet alleen goed geïnformeerd is over de ondersteuningsmogelijkheden, maar ouders daar ook 'gepast' bij kunnen brengen. Bovendien moet de overheid er zich van bewust zijn dat een groep ouders enkel of vooral ondersteuning haalt uit familie, vrienden, andere ouders of sociale media. Zoals eerder aangehaald, vraagt dat onder meer dat ook verder ingezet wordt op pistes om die informele uitwisseling mogelijk te maken of te bevorderen.

6 REFERENTIES

- Audenaert, V. (2022a) *Gezinsenquête 2021: Wie nam deel?* Vlaamse overheid. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Vlaamse overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. www.gezinsenquête.be
- Audenaert, V. (2022b) *Gezinsenquête 2021: Methodologisch rapport*. Vlaamse overheid. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Vlaamse overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. www.gezinsenquête.be
- Audenaert, V. (2022c) *Gezinsenquête 2021: De samenstelling van het gezin. Gezinnen in Vlaanderen over hoe het gezin er uit ziet, wie bij het gezin hoort, waar gezinsleden wonen, over hun kinderwens en wat men liever anders had gezien in de samenstelling van het gezin*. Vlaamse overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. www.gezinsenquête.be
- Baarda, B. (2009). *Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Bastais, K. (2023) *Gezinsenquête 2021: Kindgedrag. Gezinnen in Vlaanderen over het gedrag van de kinderen en de impact hiervan op het kind en het gezin*. Vlaamse overheid. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. www.gezinsenquête.be
- Bucx, F. & de Roos (2011). Opvoeding in Nederland (p. 152-179). In: Bucx, F. (2011). 'Gezinsrapport 2011 : een portret van het gezinsleven in Nederland'. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).
- CLB-netwerk (2022). *Jaarverslag CLB-netwerk 2020-2021*. https://pro.g-o.be/blog/Documents/ISC_jaarverslag_CLB_2020_2021_definitief.pdf
- Coussée, F., Roets, G., Bouverne-De Bie, M., & Vettenburg, N. (2011). *Vrijtijdsbeleving van kinderen in armoede. Eindrapport*. Gent: Universiteit Gent, Vakgroep Sociale Agogiek. <http://www.kekidatabank.be/docs/Onderzoek/Roets Onderzoeksrapport.pdf>
- De Clercq, C., & De Block, I. (2018). *Onderzoeksrapport behoeftenonderzoek opvoedingsondersteuning in de gemeenten Kruibeke, Stekene, Sint-Gillis-Waas, Temse, Waasmunster en de stad Lokeren*. Sint-Niklaas: vzw De Keerkring.
- Dierckx, H., Snoeck, G., Tambuyzer, E., Roelants, M., Van Leeuwen, K., Desoete, A., Wiersema, R., De Cock, P. & Hoppenbrouwers, K. (2014). *Zorgen, behoefte aan hulp en zorggebruik bij Vlaamse kinderen en jongeren van 0, 6 en 12 jaar: resultaten van de eerste bevraging*. Leuven: SWVG.
- Dieussaert, K., Smits, D. & Goubin, E. (2011). *Onderzoek in de praktijk. Een gids voor praktijkgericht onderzoek*. Leuven: Acco.
- Gravesteijn, C. & Ketner, S. (2016). *Ouderschap is multitasken: ondersteun ouders alle ballen in de lucht te houden*. [Lectoraat - Ouderschap is multitasken: ondersteun ouders alle ballen in de lucht te houden \(hsleiden.nl\)](http://www.lectoraat.nl/lectoraat-ouderschap-is-multitasken-ondersteun-ouders-alle-ballen-in-de-lucht-te-houden)
- Lawson, K. L. (2004). Development and psychometric properties of the Perceptions of Parenting Inventory. *The Journal of Psychology*, 138, 433-455.
- Lecoyer, K., Oizaz, S., Nys, K., Van Crombrugge, H. & Emmery, K. (in druk). *Verbindend werken met moslimgezinnen. Een onderzoek naar de bezorgdheden en noden van moslimouders en de betekenis voor divers-sensitieve gezinsondersteuning*. Schaarbeek: Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

- Noens, P., & Ramaekers, S. (2011). *Opvoedingsondersteuning in Ontmoeten: Onderzoeksverslag ter ontwerp van een bronnenboek*. Leuven: Laboratorium voor Educatie en Samenleving, KU Leuven.
- Nys, K. (2020). De stem van ouders in opvoedingsondersteuning. In: K. Emmery, J. Van Puyenbroeck, G. Loosveldt (Eds.), *In verband met gezinnen. Het gezinsperspectief in beleid en praktijk*, Chapt. 3, (39-56). (Gezinnen, Relaties en Opvoeding, 6). Antwerpen: Garant. ISBN: 9789044137576.
- Nys, K., & Van Leeuwen, K. (2017). *Opvoeden en ondersteuningsmogelijkheden. Ouders en het werkveld over de rol van vzw De Keerkring en andere actoren*. Brussel: Kenniscentrum Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen (Odisee) - Onderzoekseenheid Gezins- en Orthopedagogiek (KU Leuven).
- Nys, K., Van Leeuwen, K., Emmery, K. (2016). *Dilbeekse Huis van het Kind in ontwikkeling. Behoeftenbevraging bij ouders*. Brussel: Kenniscentrum Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen (Odisee) - Onderzoekseenheid Gezins- en Orthopedagogiek (KU Leuven).
- Olthof, T. (2005). Emotionele en morele ontwikkeling. In J. de Wit, W. Slot & M. van Aken (red.), *Psychologie van de adolescentie. Basisboek* (pp. 63-74). Baarn: HB Uitgevers.
- Schrooyen, C. (2021). Belevingsonderzoek in opdracht van EXPOO. Zie synthese van bevindingen in [‘Voel je niet schuldig als je worstelt met ouderschap’ — Achtergrond — Sociaal.Net](#).
- Vancoppenolle, D. & Dupont, G. (2018). *Gezinsenquête 2016: Opvoeding en opvoedingsondersteuning. Wat vinden gezinnen belangrijk in de opvoeding van hun kinderen, hoe beleven ze het opvoeden, welke vragen en zorgen hebben ze en maken ze gebruik van opvoedingsondersteuning?* Vlaamse overheid. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. www.gezinsenquête.be
- Vandewaerde, S., Fagardo, B., Nys, K., & Emmery, K. (2019). *Toegankelijke gezinsondersteuning in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad voor toekomstige ouders en ouders met jonge kinderen. Onderzoek met steun van de Vlaamse Gemeenschapscommissie*. Schaarbeek: Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee). https://www.kcgezinswetenschappen.be/sites/default/files/publicaties/onderzoeksrapport_gezinsondersteuning_brussel_2019.pdf
- Van Leeuwen, K., Rousseau, S., Desoete, A. & Hoppenbrouwers, K. (2015). *JONG!-Geboortecohorte: kencijfers opvoeding en gezin bij kinderen van 30-36 maanden*. Leuven, SWVG.
- Van Leeuwen, K., Emmery, K. & Bastaits, K. (2023) *Gezinsenquête 2021: Samenwerken in de opvoeding. Gezinnen in Vlaanderen over de samenwerkingsrelatie met de huidige partner en met de eventuele ex-partner in de opvoeding van de kinderen*. Vlaamse overheid. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. www.gezinsenquête.be
- Vroeg en Nabij. Naar een geïntegreerd beleid voor kinderen, jongeren en gezinnen binnen welzijn, volksgezondheid en gezin (2021). <https://www.vroegennabij.be/sites/default/files/2022-04/vroeg-en-nabij-inspiratienota.pdf>

Bronvermelding:

De gezinsenquête is eigendom van de Vlaamse overheid. Bij gebruik van informatie uit deze bijdrage moet de volgende bronvermelding worden opgenomen: ‘Vancoppenolle, D., Dupont, G. & Nys, K. (2023) *Gezinsenquête 2021: Opvoeding. Gezinnen in Vlaanderen over opvoedingsbeleving, opvoedingsvragen en -zorgen en het gebruik van opvoedingsondersteuning*. www.gezinsenquête.be

